

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia
Had- és Rendészettudományi Szekció
Budapest, 2025. április 22–24.
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

**A Zöld-fehér zászló szolgálatában
Kiképzés és karakterológia Rodézia állam különleges műveleti
erőinél**

Jelige: *Rodézia*

Pályamunka lezárásának időpontja: 2025. 01. 14.

2025.

Tartalom

Bevezetés.....	1
Témaválasztás indoklása	1
Felhasznált források és alkalmazott módszerek	2
A rodéziai bozótháború	5
A Selous Scouts.....	11
A jelentkezés követelményei, előfeltételei	11
A korábbi gerillák beszerzésének menete.....	11
A kiválasztás és kiképzés menete.....	13
A kiválasztási folyamat	13
Nyomolvasó- és túlélőkurszus	18
Továbbképzések az egység tagjainak.....	19
Karakterológia a kiválasztási és kiképzési követelmények tükrében.....	24
A rodéziai SAS.....	27
A jelentkezés követelményei, előfeltételei	27
A kiválasztás és kiképzés különböző fázisainak változásai a háború alakulásának és az egyes jelöltek korábbi katonai tapasztalatainak tükrében.....	27
A kiválasztási folyamat	29
Pre-rev fázis.....	29
Menetgyakorlatok fázis	31
SAS Újonc Kurszus/COIN fázis	35
SAS Újonc Kurszus (SAS Recruit Course)	35
COIN (Counterinsurgency) fázis.....	36
Bekötött ugrás kiképzés.....	38
All-In kurszus.....	38
Továbbképzések az egység tagjainak.....	40
Karakterológia a kiválasztási és kiképzési követelmények tükrében.....	45
Konklúzió	46

Bevezetés

Témaválasztás indoklása

Témám választásának személyes indokaként azt emelem ki, hogy a különleges műveleti erők mindig is érdeklődési köröm középpontjában álltak, az itt szolgálókról alkotott művek mindig is inspirálóan hatottak rám. Ebben még jobban megerősített az, amikor egy ilyen egység tagját megismertem, akit ma egy olyan személynek mondhatok, aki az életemet, gondolkodásomat, dolgokhoz való hozzáállásomat az egyik legnagyobb mértékben befolyásolta. Témám választásának szakmai és tudományos részeként pedig azt tudom felhozni, hogy ezen témával kapcsolatosan mind a hazai, mind a nemzetközi szinten ritkán végeznek kutatást, módszertani szempontból is újszerű megközelítést alkalmaz munkám, illetve meg lehet még említeni a különleges műveleti erők jelentős szerepét a modern hadviselésben, ami indokolja az ebből a szempontból releváns tapasztalatok megőrzését, kutatását. Vizsgálatom a dekolonizáció aspektusából is érdekes, mivel az elmúlt években voltak kutatások arról, hogy ezen időszak megítélését hogyan befolyásolták a veteránok és veteránszervezetek az anyaországon belül.

Fontosnak tartom elhelyezni témámat az eddigi kutatások dimenziójában. Az idegen nyelvű szakirodalom tekintetében meg kell említeni Peter Baxter Rhodesia: A Complete History 1890-1980 című műve, mely átfogó képet ad Rodézia állam teljes történetéről. Fontosabb szakirodalom még Paul Moorcraft és Peter McLaughlin: The Rhodesian War. A Military History című műve, mely szól a Rodéziai bozótháború kirobbanásának körülményeiről, a konfliktus különböző fázisairól, a harcoló felekről és taktikájukról, a háború nemzetközi helyzetéről és népszerűre gyakorolt hatásáról, valamint a háború végéről és ennek hosszú távra gyakorolt befolyásáról. Kiemelendő még Charles D. Melson Fighting for Time: Rhodesia's Military and Zimbabwe's Independence című munkája, mely úgyszintén a bozótháborúba enged egy igencsak mély bepillantást. Ezen mű még egy külön részt is szentel a rodéziai SAS-nek, az általam kutatott egyik egységnek. Amelyik témakörnek számomra kissé hiányos a kidolgozottsága, az a különleges műveleti felkészítés. A szakirodalomban erről többnyire szó sem esik, pedig nagyon fontosnak tartom annak megértése kapcsán, hogy miért voltak ennyire hatékonyak Rodézia állam különleges műveleti erői.

A magyar nyelvű szakirodalom a bozótháború kérdéskörében meglehetősen hiányos, de Kiss Álmos Péter nevét említhetjük meg, aki Álgerillák – nélkülözhetetlen erők az aszimmetrikus hadviselésben címmel írt tanulmányt, melyben ismertette az egyik általam is vizsgált egység, a Selous Scouts taktikáját, illetve a különleges műveletek kapcsán Kőszegvári Tibor: A jövő század hadviselése és a különleges erők, valamint A különleges katonai műveletekről című tanulmányai említhetők meg. Amit a magyar szakirodalomból hiányolok, az egy tisztán a rodéziai különleges erőkről szóló tanulmány.

A dolgozat szempontjából kulcsfontosságú fogalom a különleges műveleti erők terminusa. Ennek meghatározásához az amerikai Védelmi Minisztérium katonai szakkifejezések szótárának 2001-es kiadását vettem alapul. Az adott egységeket a következő fogalomnak feleltettem meg: *„A fegyveres erők azon, a hadügyi kormányzatok alá rendelt aktív és tartalékos állományú komponensei, melyekre különleges szervezettség, kiképzés és felszerelés jellemző a különleges műveletek végrehajtása érdekében.”*¹ Különleges műveleti erőkkel foglalkozó szakirodalomként meg kell említeni Mike Ryan, Chris Mann és Alexander Stilwell The Encyclopedia of the World's Special Forces című munkáját, vagy Leigh Neville The Elite. The A-Z of Modern Special Operations Forces címen megjelent művét.

Kutatásom témája Rodézia állam két különleges műveleti képességekkel rendelkező egysége, a rodéziai SAS és a Selous Scouts. Az SAS egy csak fehér katonákból álló mélységi felderítésre és szabotázsra specializálódott egység, a Selous Scouts pedig egy többetnikumú, leginkább hírszerzésre szakosodott alakulat. A kutatás főbb csapásirányai ezen egységek terén a rekrutáció folyamata, a kiválasztás és kiképzés menete, az egységek tagjai számára elérhető és teljesítendő továbbképzések ismertetése és az alakulatok tagjainak az általános karakterének a meghatározása.

Felhasznált források és alkalmazott módszerek

Forrásaim között szerepeltek a korábban itt szolgált veteránok visszaemlékezései, memoárjai is, de a legnagyobb szerepet az általam elkészített interjúk kapták.

Interjúalanyaim:

Angus Christie (Selous Scouts) – email

Barry Stranack (Selous Scouts) – email

Chris Cocks (RLI/PATU) – 2 óra

¹ Department of Defense Dictionary 493-494.

Colin Riddell (C Sqn SAS) – 7 óra
Jean-Michel Caffin (C Sqn SAS) – 2 óra 15 perc
John van Zyl (RLI) – 3,5 óra
Keir Tayler (Selous Scouts) – 1,5 óra + email
Mark Forshaw (Selous Scouts) – 6 óra
Rob (Wings) Wilson (C Sqn SAS/Selous Scouts) – 2,5 óra
Rob Riddell (C Sqn SAS) – 15,5 óra
Willem Ratte (C Sqn SAS) – 1 óra 15 perc + email

Adatközlőimet az Egyesült Államokból, az Egyesült Királyságból, Németországból, a Dél-Afrikai Köztársaságból, Zimbabwéból és a Fülöp-szigetektől értem el. Az interjúkat online, videóhívás vagy hanghívás formájában készítettem el, a leggyakrabban használt platform a WhatsApp volt, ezenkívül néhány esetben a Skype-ot alkalmaztam. Előfordult, hogy az adatközlők nem egyeztek bele a telefonhívás útján történő interjúzásba, ekkor elküldtem nekik a kérdéssort e-mailben, és úgy válaszolták meg. Előfordult még, hogy amikor egyéb elfoglaltság miatti idő hiányában nem tudták teljesen megválaszolni a kérdéssort, a fennmaradó kérdéseket e-mailben küldtem el az adatközlőknek. Interjúalanyaim továbbá a kiképzéssel kapcsolatos korabeli hivatalos dokumentumokat juttattak el nekem (lásd Mellékletek).

Interjúalanyaimat a következő módszerek alkalmazásával gyűjtöttem össze:

1. Rodéziával, rodéziai hadsereggel kapcsolatos Facebook-csoportokban tettem ki posztokat
2. Ismert veteránokat, akiknek már volt fent az interneten interjújuk, médiamegjelenésük, vagy könyvet írtak tapasztalataikról, megkerestem e-mailben vagy Facebookon
3. Hólabda módszer (adatközlők által ajánlott további adatközlők)
4. Veteránszervezeteken keresztül²
5. Ismert, Rodéziával foglalkozó szakemberek, szerzők, illetve Rodéziai hadsereggel foglalkozó YouTube-csatornák tulajdonosai közvetítésével³

² C (Rhodesia) Squadron 22 Special Air Service Regimental Association, Selous Scouts Regimental Association

³ Fighting Men of Rhodesia, The Reconnaissance Cast, The Team House, Historic Military Interviews, Far North Bulletin

Kutatásom során egy félig strukturált kérdéssor segítségével interjúkat készítettem olyan emberekkel, akik saját maguk élték meg a történeteket (a módszer angol neve oral history).⁴ Munkámnak van adatrögzítő szerepe is, melynek segítségével az eseményekben résztvevők megoszthatják tapasztalataikat.

Az interjúkat és a gyűjtött forrásokat a következő szempontok alapján elemeztem: a rekrutáció, a kiválasztási és kiképzési folyamatok aspektusai, valamint a különleges műveleti katonák általános karakterisztikájának bemutatása.

Kutatásom kezdetén a következő hipotézisből indultam ki: általában a különleges műveleti egységek kapcsán egy intenzív és megterhelő kiválasztási és kiképzési folyamat mellett a Selous Scouts esetében az ál-gerilla műveletek végrehajtásának okán kiterjedt hírszerzési ismeretek oktatását, míg az SAS esetében a felkészítési folyamat során a katonai képességek magas szintű elsajátítását feltételeztem a kiképzési szakaszban. Emellett abból a feltevésből indultam ki, hogy meghatározható ezen különleges műveleti egységek tagjainak egy akár egymástól eltérő általános karakterisztikája, mely a rekrutáció, valamint a kiválasztási és kiképzési folyamat által támasztott követelmények kapcsán térhet el a két egységnél.

⁴ Sommer, Quinlan 1.

A rodéziai bozótháború

A konfliktus helyszíne egy brit gyarmat Dél-Afrikában, mely széles önkormányzati jogokkal rendelkezett, illetve a fehér kisebbség fekete többség feletti uralma határozta meg a gazdasági-politikai viszonyokat. 1964-ben a rodéziai afrikaiakat képviselő nacionalista pártok két frakcióba tömörültek: a ZANU-ba (Zimbabwe African National Union, azaz Zimbabwe Afrikai Nemzeti Unió, Ndabaningi Sithole tiszteletes vezetésével), és a ZAPU-ba (Zimbabwe African People's Union, azaz Zimbabwe Afrikai Népi Unió, Joshua Nkomo vezetésével). Mindketten azt a döntést hozták, hogy száműzetésbe vonulnak, és erőszakos cselekményekbe kezdenek a fehérek ellen. Már 1960-ban megtörtént, hogy kis számú afrikai külföldre ment, ahol kiképezték őket a gerilla-hadviselésre. De 1964-re már a feketék nagy többsége úgy érezte, hogy politikai változásoknak van itt az ideje. Az afrikai nacionalisták a fehérek dominálta Rodézia ellen a világ közvéleményének felhergelésében és a fegyveres felkelésben látták saját felszabadulásukat. Az európaiak a Nagy-Britanniától való függetlenségük kikiáltásában látták a reményt, amelynek következtében valószínűleg önmaguk intézhették volna saját belátásuk szerint a saját belügyeiket.⁵

Rodézia állam a brit koronától való egyoldalú függetlenségének kikiáltására 1965. november 11-én került sor. Ian Smith elnök és Rodéziai Front kormánya ezt a Fegyverszünet napjára időzítette. A britek elvetették a katonai beavatkozás ötletét. Smith-ék terve működött. De a függetlenség egyoldalú kikiáltása több volt, mint a politikai döntéshozatal látszólagos szabadsága. Ez a polgárháború nem szándékos kinyilvánítása volt. A döntést szankciók is követték.

Ami a katonai műveleteket illeti, az 1960-as években a fekete felkelők többször futottak el tűzpárbaj esetén, mint harcoltak. 1966-ig a nacionalista felkelők vezetői jobban el voltak foglalva a diplomáciával, mint a háborúra való felkészüléssel. Az erőszakos cselekmények legnagyobb része a ZANU és a ZAPU közt zajlott. Néhányszor fehérek elleni támadások is előfordultak, például 1964. július 4-én Petrus Oberholzert (egy erdészeti társaság fehérbőrű munkavezetője) gyilkolta meg a „Krokodil banda” nevű formáció. Ezt az eseményt sokan a bozótháború kezdődátumának is tartják. Az 1960-as évek elejétől fekete rodéziaiak kiképzést kaptak Tanzániában, Kínában és Kelet-Európában, de hatásuk a függetlenség kikiáltása előtti Rodéziára elenyésző volt.

⁵ Moorcraft 36.

1966 áprilisában 21 ZANU felkelő beszivárgott Zambiából Rodéziába, és három csoportra oszlottak. Céljuk az volt, hogy felforgató tevékenységet végezzenek. Egyik csoportjuk, az Armageddon csoport fel lett számolva Sinoia környékén. Ez volt az első igazi összecsapás a rodéziai erők és a felkelők között.⁶

1967-ben és 1968-ban a gerilla-aktivitás mértéke növekedett. Beindult a robbanóanyag csempészet a határokon keresztül autóval és furgonnal. Általában ezeket felfedezték. Több merényletkísérletre illetve merényletre került sor. És jóval több határon túlról érkező betörésre is sor került.

Meg kell említeni, hogy a Dél-Afrikai Köztársaság kontingenst küldött Rodézia megsegítésére, mely kezdetben nagyjából 2 000 fő volt, de 1969-re elérte a 2 700 főt (összehasonlításképp, a Rodéziai Hadsereg 3 000 fő, a Légierővel és a rendőri erőkkel együtt 11 000 fő) és később éveken át kulcsfontosságú emberanyagot biztosított a háborúban álló országnak.

A felkelők nagyszámú, konvencionális behatolásai hiábavalónak bizonyultak a magasan képzett, mobilis rodéziai csapatokkal szemben, akik oldalán a teljes légi fölény is állt. Ahogy az 1967-68-as behatolások kudarcot vallottak, a felkelők többé nem próbálkoztak nagyobb csoportok beszivároztatásával, hanem taktikát váltottak. Egy-egy gerillát küldtek felderítésre, hogy megbizonyosodjon róla, mehet-e a nagyobb méretű beszivárgás. A háború intenzitásának ezen okból történő csökkenése a rodéziai kormány elbizakodottságához vezetett. Néhányan azt hitték, vége a háborúnak. De a hírszerzés pontosan felderítette a gerillák egyre növekvő létszámát, csak az maradt kérdés, mikor és hol támadnak.⁷

Ami a külföldi támogatókat illeti, a ZANU-t Kína támogatta. Az öt emberből álló első kontingensét Emmerson Mnangagwa vezetésével még 1963-ban küldte a szervezet Kínába, de a ZANU fegyveres szárnyának, a ZANLA-nak (Zimbabwe African National Liberation Army, azaz Zimbabwe Afrikai Nemzeti Felszabadító Hadsereg) a tanzániai kiképzőbázisára 1969-ben érkeztek meg az első kínai kiképzők.

Az 1960-as évek vége a fehér rodéziaiaknak jó időszaknak bizonyult. A függetlenség kikiáltása gazdasági és katonai tekintetben is sikeresnek volt mondható. Ez pedig meglátszott a fehér bevándorlók számának emelkedésében is. Ez a gerillák közötti egyre apadó morál az

⁶ Moorcraft 36.

⁷ Moorcraft 36-41.

emberhiánnyal párhuzamosan történt. Ezért a ZANU és ZAPU elkezdte „besorozni” a Zambiában élő fekete rodéziaiakat. Ami még további gondokat okozott a gerillák körében, hogy a ZANU és a ZAPU elkezdte egymást támadni.

A rodéziai kormány mindeközben növelte a hadsereg létszámát. A kötelező katonai szolgálat idejét folyamatosan emelték. Közben, 1972. december 21-én a ZANU támadást intézett az elszigetelt Altena farm ellen, ezt hamarosan számos másik támadás és gerillaakció követte. Sokan ezt az időpontot tartják az igazi háború kezdetének. A gerillák tényerésének megakadályozására megkezdődött a Hurrikán-hadművelet, de ekkor a rodéziai haderőben tapasztalható elbizakodottság miatt maga a válasz megkésett volt, és a helyzethez képest nem eléggé hatékony.⁸

A rodéziai kormány azzal próbálkozott, hogy a gerilláktól elvágja a belföldi támogatásukat. Kollektív bírságokat szabtak ki az érintett területeken. A törzseket ott sújtották, ahol a legjobban fájt: a szarvasmarháikat lefoglalták. Volt, hogy egy bizonyos területen minden létesítményt – boltokat, klinikákat, templomokat, vállalkozásokat és malmokat – lezárták, amíg a rodéziai hadsereg megtisztította a környéket. Ezek a lépések igencsak népszerűtlenek voltak a lakosság körében.

Méginkább ellentmondásos volt az úgynevezett védett falvak (protected villages) létrehozása. Egész közösségeket telepítettek ki és tettek szögesdrótok mögé. Bár katonai értelemben ez egy hatékony megoldás volt, egyben propagandaanyagot is szolgáltatott a lázadóknak elveik helyességének megerősítésére.⁹

A gerillák 1973-tól kezdve nagy tömegben toboroztak gyerekeket soraikba. De az ő emberhiányuk eltörpült a rodéziai haderő harcoló egységeihez képest. A sorozáselkerülő fehéreket üldözték. A kevert rasszúakat és az ázsiaiakat is besorozták. A szolgálati időt egyre inkább kiterjesztették, hogy több korcsoport is benne legyen. Míg a kormány ragaszkodott hozzá, hogy az nem háború, ami az országban történik, elkezdte mobilizálni az összes erőforrását. 1974-től a hadsereg létszáma nőtt, részben a külföldi toborzásnak köszönhetően, és a szolgálatra behívások rendszere is fejlődött. 1974 közepétől pedig a védett falvak (protected villages) rendszere felpörgött. Az elkövetkező két évben mintegy 240 000 afrikai lett ilyen településekre telepítve. Néha a vidéki lakosságnak ebből előnye származott, mert ki lettek emelve a frontvonalból, de gyakran a körülmények a védett falvakban nagyon rosszak

⁸ Moorcraft 41-47.

⁹ Moorcraft 47-48.

voltak. De mindennek a rövidtávú következményei a rodéziai kormány számára kedvezőek voltak. 1974 végétől a hírszerzés becslései alapján csak 70-100 keményvonalas gerilla tevékenykedett az országban. Ők talán a teljes megsemmisítéssel néztek volna szembe alig pár hónapon belül, ha a külpolitika nem szól bele, és Zambia illetve a Dél-Afrikai Köztársaság támogatásával nem jön létre egy tűzszünet, mely egyébként nem bizonyult működőképesnek.

Maga a tűzszünet jó propagandaanyag volt a gerilláknak, akik azt terjesztették, a fehérek le lettek győzve és megadják magukat. De 1975 olyan rossz év volt a felkelés szempontjából, hogy nem tudta ezt a helyzetet a saját javára fordítani. A ZANLA-nak, a ZANU fegyveres szárnyának néhány frakciója megelégtelt a másik gerillaszervezettel, a ZAPU-val folytatott harcot. Létrejött egy harmadik erő ötlete, melynek célja volt, hogy koordinálja a katonai formációkat és hogy a frakciókra szakadást helyeslő politikusok helyét átvegye a rendszerben. Ez volt a Zimbabwei Néphadsereg (Zimbabwe People's Army (ZIPA), melynek két parancsnoka a két gerillaszervezet fegyveres szárnyának egy-egy tagja. A ZIPA befolyása a dolgokra ideiglenes volt, de még indított egy új offenzívát is Rodézia ellen.¹⁰

A háború 1976-ban elkezdett az ország közepe felé terjedni. A ZIPRA (Zimbabwe People's Revolutionary Army), a ZAPU fegyveres szárnya, elkezdett beszivárogni a Zambezi ÉNY-i és Botswana ÉK-i részéről. Hogy visszaszorítsák a ZIPRA hadmozdulatait, 1976 augusztusában megkezdődött a Tangent-hadművelet.¹¹

1977 áprilisában a kötelező katonai szolgálat korhatárát kiterjesztették, valamint az egy éven belül szolgálatra behívható napok számát is. A 38 év alattiakat évi 190 napra lehetett ezentúl behívni, a kormány pedig pénzt ajánlott azoknak a sorozottaknak, akik a szolgálati idejük lejártá után még egy évig maradnak a hadseregben.¹²

1977. november 23-án a rodéziaiak megindították addigi legnagyobb katonai műveletüket Chimoióban, 90 km mélyen Mozambikban. A célpont a ZANLA főparancsnoksága, az akcióban pedig az SAS kulcsszerepet kapott. 3 nappal később a második támadás Tembue-t érte, 220 km-re a rodéziai határtól. Ez a dupla támadás a Dingo hadművelet nevet kapta. Míg egy beásott ellenséggel szembeni sikeres támadáshoz minimum háromszoros erőfölényre lenne szükség, itt a támadó erők létszámát jócskán felülmúlta a

¹⁰ Moorcraft 48-54.

¹¹ Moorcraft 55-56.

¹² Moorcraft 198.

védekező fél létszáma. A meglepetés ereje és a légifölény viszont sikerre vitte a rodéziaiakat.¹³

A Mozambik és Zambia elleni rajtaütések jelentősen megemelték a rodéziaiak morálját, de kevésbé tudták megakadályozni a ZANLA és a ZIPRA esős évszakban indított offenzíváit. 1978 decemberére az ország háromnegyedére hadiállapot vonatkozott.¹⁴ Mivel a fehérek folyamatosan hagyták el Rodéziát, a feketék pedig vonakodtak bevonulni, a kérdés felmerült: Ki fogja megvédeni a Salisbury kormányzatot a jövőben?¹⁵

Az 1979-es évet szörnyű helyzetben kezdte a rodéziai kormányzat. A ZIPRA egyre nagyobb létszámmal volt jelen az országban, ami mostmár még Zambiánál is biztonságosabb ország volt. A ZANLA pedig abbahagyta a toborzást, mert már annyi embere volt, hogy nem tudta őket kiképezni. A fegyvereseik beszivárogtak Bulawayo és Plumtree városán túlra. A két felkelőszervezet közti súrlódások ellenére néhol még össze is hangolták műveleteiket.¹⁶

1979. április 13-án egy, a Selous Scouts által végzett előfelderítés után az SAS egy sikertelen rajtaütés-kísérletet hajtott végre a ZIPRA főparancsnokságán Lusakában, melynek célpontja Joshua Nkomo, a ZAPU vezetője lett volna.¹⁷

A háború menetében változást csak az 1979. júniusi választások vezettek, melyek idejére még a Smith és Muzorewa által aláírt megállapodás értelmében általános választójogot biztosítottak minden polgár számára. Ezen választás véget vetett a fehér uralomnak, az országot Zimbabwe-Rodéziának nevezték át, melyet egy fekete többségű kormány vezetett Abel Muzorewa vezetésével. A nemzetközi közvélemény elismerése azonban elmaradt, és a háború még közel fél évig tovább folytatódott.

A konfliktus lezárása akképp következett be, hogy Zimbabwe-Rodézia kormánya, a britek és az egyesült Mugabe-Nkomo párt, a ZANU-PF tárgyalások lefolytatásába kezdett, melyek egy, a Lancaster-házban, 1979. december 21-én aláírt tűzszüneti megállapodáshoz vezettek. Formálisan a Brit Birodalom része lett ismét az ország, amíg brit és nemzetközösségi felügyelettel választásokat tartottak 1980. február 14-e és március 4-e között, melyeken Robert Mugabe győzedelmeskedett ellenfelével, Joshua Nkomóval

¹³ Moorcraft 200.

¹⁴ Moorcraft 207.

¹⁵ Moorcraft 208.

¹⁶ Moorcraft 208.

¹⁷ Moorcraft 212-213.

szemben, és ő lett az újonnan létrejött, immár a nemzetközi közösség által is elfogadott Zimbabwe első miniszterelnöke.

A Selous Scouts

A jelentkezés követelményei, előfeltételei

A Selous Scouts-ot 1973-ban hozták létre a Haretéri Nyomolvasó Egységből¹⁸, az alakulat feladatkörét tekintve az ál-gerilla-műveletek végrehajtására szakosodott. Legnagyobb létszáma 1000 főre tehető, melynek nagy többsége fekete.¹⁹ A dolgozat következő fejezetének fókuszában a Selous Scouts kiválasztási folyamata és ennek különböző aspektusai állnak.

Az egység tagjai között megtalálhatóak voltak szerződéses, hivatásos, tartalékos és 1978-tól sorozott állományú katonák is.²⁰ A rekrutáció 100%-ban önkéntes alapon működött. Az egységhez fehérek és feketék is csatlakozhattak. A kiválasztás előtt előzetes orvosi, fizikai vagy pszichológiai alkalmassági vizsgálat nem volt.²¹

Kezdetben az egység tagjai csak olyan katonák lehettek, akik legalább az alapkiképzésüket teljesítették.²² Ez lehetett a Rodéziai Hadseregben, vagy a Brit Dél-Afrikai Rendőrségnél is.²³

A legtöbb jelölt a hadseregből jött, vagy az RLI-ből (Rhodesian Light Infantry, azaz Rodéziai Könnyűgyalogság), vagy más egységekből. Nagyon ritkán jöttek jelentkezők a Brit Dél-Afrikai Rendőrségtől.²⁴ Míg a fehérek nagy része az RLI-ből jött, a feketék az RAR-ből (Rhodesian African Rifles, azaz Rodéziai Afrikai Gyalogság).²⁵ Előfordult bizonyos esetekben olyan is, hogy amennyiben tapasztalt jelöltről volt szó, aki pl. az SAS-ből érkezett, nem kellett teljesítenie a kiválasztási és kiképzési szakaszt, hanem egyből a csapatokhoz került.²⁶

A korábbi gerillák beszerzésének menete

A korábbi gerilláknak nem kellett végigcsinálniuk a kiválasztást, ők egy eltérő kiképzési folyamaton vettek részt az egység fő bázisán, Inkomo Barracks-ben, ahol eldől, hogy az illető alkalmas-e a feladatra, vagy sem.²⁷ A folyamat úgy kezdődött, hogy a felkelőt elfogása után a

¹⁸ Moorcroft 67.

¹⁹ Moorcroft 67., Reid-Daly 44-45.

²⁰ Forshaw közlése alapján

²¹ Forshaw, Tayler és Wilson közlései alapján

²² Tayler közlése alapján

²³ Forshaw közlése alapján

²⁴ Forshaw közlése alapján

²⁵ Balaam 97, Skuzapo! interjú - <https://www.youtube.com/watch?v=vFmVeQPrsbQ&t=743s> (letöltés ideje: 2024. december 4.)

²⁶ Wessels 85.

²⁷ Forshaw közlése alapján

BSAP Special Branch (a British South Africa Police, azaz Brit Dél-Afrikai Rendőrség hírszerzésre szakosodott ügyosztálya) kiértékelte abból a szempontból, hogy mennyire lehet hasznos segítője az ál-gerilla műveleteknek, és amennyiben úgy találták, hogy megérné őt alkalmazni, tettek neki egy ajánlatot, hogy vagy bebörtönzik, esetleg felkelő tevékenységért kivégzik, vagy együttműködik és az egység tagjaként dolgozik tovább. Nem mindenki kapta meg ezt az ajánlatot, csak azok, akikről úgy látta az adott illetőt kiértékelő személyzet, hogy alkalmas a feladatra.²⁸

A korábbi gerilláknál, amikor foglyul ejtették őket, kulcsfontosságú volt, hogy az identitásuk teljes biztonságban legyen, tehát se a környékbeli lakosság, se a katonai bázison tartózkodók közül ne tudjanak az elfogásukról. Amikor bevitték őket a Selous Scouts erődjébe (a Selous Scouts hét erődöt működtetett összesen az országban, amiket az ál-gerilla műveleteik támogatására használtak), a prioritások közt elsőszámú volt az volt, hogy az elérhető legjobb orvosi ellátást adják a gerillának. Az egyetlen dolog, amit neki mondtak, csak az egészségére és fizikai jólétére vonatkozott. Ezért a hadifogoly általában meglepődéssel fogadta, hogy mindent megtesznek az élete megóvása érdekében. Emiatt pedig, tudatosan vagy nem tudatosan, hálát kezdett érezni.

Ekkor, tízből 9 esetben a foglyul ejtett információkat kezdett el átadni. Bizonyos esetekben természetesen az elfogott gerilla további hasznossága a kormányzati erők számára ennyiben kimerült. Gyakorlatilag minden esetben azonban megpróbálták a foglyokat beszervezni a Selous Scouts tagjai közé. Az egységnek nagyon jó statisztikái voltak a korábbi gerillák toborzása terén. Kifejlesztettek egy sajátos eljárást az elfogott gerillák beszerzésére. Ez abból állt, hogy egy már átállított gerillát küldtek, hogy látogassa meg a kórházban az átállítandót, és beszélgessenek, különösképpen az általuk tapasztalt nehézségekről a bozótban való élettel kapcsolatban. Magát a gerillatoborzási folyamatot nagyban megkönnyítette az a tény, hogy Rodéziában a felkelésben résztvevőket a Law and Order Maintenance Act (Törvény és rend fenntartásáról szóló rendelet) értelmében fel lehet akasztani. A következő lépés az volt, hogy a hadifogoly lojalitását alaposan megvizsgálták – nem a rodéziai kormányhoz, hanem a Scouts tagjaihoz. Pénzt is felajánlottak neki, valamint természetesen az egység minden tagjának járó jutatást is megkapja abban az esetben, ha úgy dönt, csatlakozik az alakulathoz. Ha sikerült a felkelőt beszervezni, a juttatásokat onnantól kezdve a BSAP Special Branch fizette neki. Ráadásul, ha kivitelezhető, a családját is a Scouts

²⁸ Wilson közlése alapján

bázisára vitték, ahol ingyenes étkezést, lakhatást, oktatást és orvosi ellátást biztosítottak neki.²⁹ Az ígéreteiket a BSAP emberei onnantól kezdve következetesen be is tartották. Mark Forshaw úgy nyilatkozott: „*Úgy kezeltük a korábbi felkelőket, mintha közülünk valóak lennének*”.³⁰

A kiválasztás és kiképzés menete

A kiválasztási folyamat

A kiválasztási folyamat, amit általában évente kétszer tartottak³¹, helyszíne a Kariba-tó egy meglehetősen elszigetelt része,³² hossza általában 17 nap (változó, volt, hogy 2 hét³³ vagy 12 hét³⁴ volt). Maga a helyszín is szélsőséges volt: nyáron a hőmérséklet megközelítette az 50°C-t, és télen sem volt sokkal melegebb, ráadás képp pedig megfordultak még harapó és csípő rovarok valamint veszélyes nagyvadak is.³⁵ A tábort, ahol egyébként sem barakkok, sem sátrak nem voltak a jelöltek elszállásolására, úgy hívták sona (afrikai etnikai csoport) nyelven: Wafa wafa wasara wasara (sona szó, magyarul a wafa wafa jelentése halott vagyok, halott vagyok, a wasara wasara pedig egy pánik-kiáltás).³⁶ A kiválasztó kurzusok létszáma változó volt, de megközelítőleg 100 fő körüli létszámmal kezdtek. A folyamat azzal kezdődik, hogy a kiképzőközponttól nagyjából 15-23 km-re a tűző napon, vagy épp éjszaka³⁷ kirakták a jelölteket minden csomagjukkal együtt, amiket maguknak kellett vinniük, valamint páronként kaptak egy rönköt vagy egy vizes homokkal teli lőszeres ládát fogantyúk nélkül³⁸ és azt kellett vinniük a kiképzőközpontig, mindeközben a kiképzők arra bíztatták a jelölteket, hogy adják fel, nem fogják tudni megcsinálni.³⁹ Ez a biztatás a kilépésre a kiképzők részéről a kiválasztás egész ideje alatt megtörtént.⁴⁰ A lemorzsolódás már itt megkezdődött, a menetet teljesítők mögött teherautóra gyűjtötték azokat, akik kiléptek. Mark Forshaw visszaemlékezése szerint a jelöltek felét már itt elveszítették.⁴¹ Keir Tayler kiképzőként tevékenykedett a kiválasztáson, szerinte ennek egy csapatépítő jellege is van. Ha valaki a

²⁹ Cline 12-13.

³⁰ Forshaw közlése alapján

³¹ Forshaw közlése alapján

³² Balaam 95.

³³ Christie közlése alapján

³⁴ Forshaw közlése alapján

³⁵ Balaam 96.

³⁶ Reid-Daly 137.

³⁷ Forshaw közlése alapján

³⁸ Tayler közlése alapján

³⁹ Balaam 97-98., Reid-Daly 136.

⁴⁰ Balaam 102.

⁴¹ Forshaw közlése alapján

páros közül kilépett, a társának egyedül kellett a rá bízott nehezéket cipelnie.⁴² Megérkezés után a maradék kaptak egy, egy napra való élelemcsomagot. Ez a rodéziai haderőben általában egy konzerv hús vagy hal, zöldség, néha egy konzerv tészta és rizs, tea, tej, cukor és só.⁴³

A kiválasztási folyamat lényege: fárasztó, kimerítő fizikai gyakorlatok, a kiképzők részéről a teljesítmény és viselkedés állandó megfigyelése és értékelése. A jelölt bukása bármikor lehetséges volt. Amikor az ember fáradt és kiéhezett, nem tud szerepet játszani, a valódi arca és természete a felszínre kerül, és a kiválasztás célja az volt, hogy elvigye az egyes jelölteket eddig az állapotig.⁴⁴ A kiválasztás jellemzője volt még, hogy a jelöltek soha nem tudták, mi lesz a következő feladatuk, csak az állandó nyomás volt rajtuk a kiképzők részéről és természetesen a tudat, hogy bármikor feladhatják.⁴⁵ A kiválasztási eljárás folyamán csapatfeladatok várnak a résztvevőkre, bármi legyen is a feladatuk, nem az egyénekről szól.⁴⁶

Reid-Daly visszaemlékezése szerint a kiválasztás első 5 napján a napirend úgy alakult, hogy első világosodástól kezdve minden reggel 7 óráig fizikai gyakorlatok voltak vagy futás, 8 órakor gyülekezés volt és rögtön utána az alapvető katonai képességek begyakorlása, különösen a fegyverkezelési és lövészet-i képességeké, két szemmel célozva, jungle lane⁴⁷ lövészet és az ún. drake shooting, amely egy nagyon hatékony módszer volt, amit a rodéziai haderő alkalmazott az ottani bozótos vidékeken, ahol az ellenségnek bőséges rejtekhelye volt, és nehéz volt pontos helyüket lokalizálni. Abból állt, hogy egy őrjárat minden egyes embere a közvetlenül előtte levő területre koncentrált, és szisztematikusan kielemezte azt aszerint, hogyha ő lenne az ellenség, melyik pozíciót választaná fedezéknek a területén belül. Megnézte a nagy fák, sziklák, bozótosok tövét, és két egymás utáni lövést (double tap) adott le mindegyik helyre. A fák esetében úgy tanították, hogy szinte a talajszintről egyenesen a fatörzsbe lőjön, mivel a modern, nagy csőtorkolati sebességű fegyverből kilőtt lövedék azon könnyen teljesen át tud hatolni. Ennek gyakorlására a kiképzők véletlenszerűen választottak ki területeket, és kicsi célpontokat rejtettek el az összes valószínű helyen, ahol az ellenség

⁴² Tayler közlése alapján

⁴³ Balaam 98., Reid-Daly 135.

⁴⁴ Reid-Daly 138.

⁴⁵ Reid-Daly 139., Tayler közlése alapján

⁴⁶ Tayler közlése alapján

⁴⁷ Nem találtam magyar megfelelőjét, a bozótban részben a növényzet takarásában levő vagy a kiképzők által működtetett hirtelen felbukkanó célpontokra tüzeltek két egymás után gyors ütemben leadott egyes lövéssel (C. Riddell közlése alapján)

fedezékbe bújhatott volna. Némi gyakorlás és oktatás után figyelemreméltó volt, hogy milyen eredményességgel találták el ezeket a célpontokat a katonák anélkül, hogy esélyük sem volt látni őket.⁴⁸

Amikor besötétedett, az éjszakai kiképzés következett. Gyakorolták az éjszakai mozgást, az iránytű éjszakai használatát és az éjszakai lövészetet, és miután az alapok mentek, a taktikai gyakorlatok következtek.⁴⁹

Mark Forshaw visszaemlékezése alapján volt lövészeti teszt, amit teljesíteni kellett. Vadgyümölcsöket lógattak egy kötélről, amit el kellett találni. 3 lövése volt a jelöltnek, abból legalább 2-szer el kellett találni a célpontot. Jungle lane lövészeti teszt is volt mind gépkarabéllyal, mind pisztollyal. Ekkor a képzés leginkább a belga FN FAL gépkarabéllyal zajlott. Az átlagos cél egy ember méretének megfelelő méretű volt deréktól felfelé, a távolság pedig sose volt 75 yardnál (kb. 64 m) több, mert az ellenséggel való harcérintkezés is ilyen távolságban zajlott. Mindig úgy lőttek, hogy mindkét szemük nyitva volt, nem egy szemmel céloztak. A lövészetén kívül megtanulták, hogyan lehet a Claymore-aknákat telepíteni, rajtaütéseket végrehajtani, kiképzést kaptak még gránátok vagy vállról indítható rakéták használatára.⁵⁰

A kiválasztás következő napjai a következőképpen alakultak: futás vagy fizikai gyakorlatok különböző nehézségű farönkökkel, melyeket néha kettő, vagy annál több ember vitt,⁵¹ ezenkívül vízi gyakorlat, például egy lőszeres láda helyileg eszkábált tutajon való átszállítása egy folyón,⁵² ökölvívás, egy kötelekből álló akadálypálya⁵³ vagy éppen egy 15-20 méter magasan levő harang, melyhez egy 30 cm átmérőjű kötélnek kellett felmászni, és minden nap elején illetve végén megkongatni.⁵⁴

Keir Tayler így emlékszik vissza az akadálypályára: *„ezek az akadályok oszlopokon lógó kötelek voltak. Meg kell ragadni az egyiket, és az egyikről a másik kötéltre kell kapaszkodni, de úgy kell, hogy ne ess le a földre. Aztán át kell sétálni egy póznán, amely körülbelül 15 láb magasan van a talajtól egyik fától a másikig, ez elég nagy távolság, meg kell tartani az egyensúlyt. És ha leesel, leesel. Innen kiugrasz a földre és átkúszol, átkúszol*

⁴⁸ Reid-Daly 138.

⁴⁹ Reid-Daly 138.

⁵⁰ Forshaw közlése alapján

⁵¹ Balaam 100.

⁵² Balaam 101-103.

⁵³ Balaam 100.

⁵⁴ Balaam 101., Stranack 6706.

egy alacsony kialakítású, szögesdróttal ellátott elemen - olyan, ami a katonaságnál van -, majd felmászol egy fára, és át kell menned egy szurdokon, sziklával kb 30 láb mélységben alattad. Nincs hám. Körülbelül négyen vagytok azon, azon a nagy vastag kötélén egyszerre, és át kell menned rajta. Egy bizonyos módon húzva magad. Ha átérsz a másik oldalra, lehoppansz a földre, és van egy veszélyes szikla ott lenn [...] Ha rosszul lendülsz, rosszul érsz földet – egyszerűen leesel. És én, egyszer éreztem, hogy egy srác lába eltörik a kezemben, amikor ott ért földet. Megragadtam az ingénél és az egyik oldalra húztam, és ott ült, sírva a fájdalomtól. [...] Nem volt sok, de kemény dolog volt. Veszélyes.”⁵⁵

Ételt a jelöltek csak a kiválasztás 4-ik vagy 5-ik napja után kaptak. A kiképzők természetesen a kiválasztás elején elvettek a jelöltektől minden élelmet, illetve segédeszközt, ami az életüket megkönnyítené. Megtanították őket arra, hogy hogyan készítsenek csapdákat kisállatoknak, de soha nem volt idő arra, hogy felállítsák ezeket a csapdákat, és a környékről az aktivitás miatt a legtöbb állat elköltözött, úgyhogy az egyetlen élelemforrás vagy az, ha loptak a konyháról, vagy a szemétgödör, azon az egy napra szóló élelemcsomagon kívül, amit a kiválasztás elején kaptak. Úgyhogy az első étel többnapos éhezés után egy frissen megfőzött rothadt pávián volt, tele kukacokkal, mely élelmük lesz az elkövetkező pár napra.⁵⁶ „A kurzus végén például, ha az egyik jelöltnek adtál egy banánt, hogy egye meg, nem tudta megenni. Túl sok volt neki. A gyomra úgy összezsugorodott.”⁵⁷ A kiválasztás alatt egész végig az alvásmegvonás is megnehezítette a jelöltek életét.⁵⁸ Egy napra nagyjából 2-3 óra alvás jutott.⁵⁹

A kiválasztás második fázisának a hosszú menetgyakorlat tekinthető, mely 3-5 napos volt, a távolság térképen 90-100 km, de a tereptárgyak miatt a gyakorlatban több is lehetett, és 40 kg-nál is súlyosabb menetfelszerelésben kellett teljesíteni, melyet teleraktak festett kövekkel. Azért voltak a kövek lefestve, hogy ne tudják őket a résztvevők az út közben kidobálni és a menet vége előtt megtölteni a táskát. A jelöltek kis csoportokban hajtották végre a menetgyakorlatot, és minden kis csoportot egy kiképző kísért, aki figyelt minden résztvevőt. Ekkor minden nap reggel 4 órakor kezdődött, és meg kellett érkezni a megadott helyszínekre, de a nagyvadak által használt ösvényeken tilos volt közlekedniük, így sokszor a nehezebb terep jutott nekik. Sose tudták pontosan meddig fog tartani a gyakorlat, volt, hogy

⁵⁵ Tayler közlése alapján

⁵⁶ Balaam 104-105., Reid-Daly 138. Stranack 6656., Bax 286-287.

⁵⁷ Tayler közlése alapján

⁵⁸ Stranack 6638.

⁵⁹ Tayler közlése alapján

délután 5 óráig, de olyan is előfordult, hogy másnap hajnal 2-ig kellett menni. Az utolsó feladatuk egy gyorsított menetgyakorlat volt, időre, melynél a menetfelszerelést felváltotta egy megtöltött homokzsák (Reid-Daly visszaemlékezése szerint 20 km 2,5 óra alatt).⁶⁰ Olyan is előfordult, hogy a gyorsított menetgyakorlatra egy lehetetlen időhatárt adtak meg. Voltak, akik ennek hallatára feladták, de akik nekiindultak, azokat kis idő után megállították, és ők elvégezték a kiválasztást.⁶¹

A kiválasztás alatt súlyos fegyelmi vétségnek számított a szabályok és elvárások be nem tartása a jelöltek részéről, például, ha az éjszakai őrszolgálatban elaludtak, vagy ha a kiképzők bármikor is el tudták venni tőlük a fegyvereiket hanyagság és azokra való nem vigyázás miatt, vagy akár a lőtéren bekövetkezett egy véletlen fegyverelsülés (Accidental Discharge – AD) Ezek a mulasztások kizárással járhattak. Keir Tayler közlése alapján ez azonban mind olyan szabály volt, amit a korábbi katonai tapasztalatuk alapján a jelölteknek már tudniuk kellett.⁶²

A kiválasztás során kizáró tényezők voltak még a hozzáállásbeli és viselkedésbeli problémák: reklamálás, zúgolódás, a csapat moráljának rongálása, a kiképzők vagy a módszereik irányába történő kritika megfogalmazása. Ha rajtakapták az illetőt, kizárást vont maga után. Nem volt még díjazott a túlzottan az önös érdekek előtérbe helyezése a csapat kárára, a „mindentudó” személyiség és az engedetlenség. A fegyelem hiánya és a nem megfelelő hozzáállás eredménye az volt, hogy a kiképzők addig gyakoroltak nyomást az adott résztvevőre, és addig hajtották, amíg ki nem lépett. A tapasztaltabb, komolyabb katonai múlttal és harci tapasztalattal jött jelölteknél az alázat hiánya volt a legnagyobb probléma. Nem voltak hajlandók újra begyakorolni az alapismereteket, amelyeket a kiválasztás során elvártak, ez a viselkedés pedig kizáráshoz vezetett.⁶³

A kiválasztási eljárásan általában összesen 8 kiképző foglalkozott a jelöltekkel: egy tiszt és hét tiszthelyettes, akik közül négy afrikai és négy európai. Minden jelölt rendfokozattól függetlenül nekik kellett, hogy engedelmeskedjen.

⁶⁰ Forshaw közlése alapján, Reid-Daly 139-140., Wilson közlése alapján, Cronin 380.

⁶¹ Tayler közlése alapján

⁶² Tayler közlése alapján

⁶³ Tayler közlése alapján, Tayler 45-46.

Az egységbe kerülés után a szerződéses tisztek, tiszthelyettesek és tartalékos tisztek megtarthatták rendfokozatukat, de a tartalékos tiszthelyettesek elvesztették azt.⁶⁴

A kiválasztás alatt előfordultak sérülések. Ha az egészségügyi csapat úgy látta, a résztvevő nem folytathatta a kiképzést.⁶⁵

A kiválasztás jellemzői

A kiválasztási folyamaton a lemorzsolódás 90% körüli volt. A jelöltek legnagyobb része önként adta fel a kurzust, nem a teljesítmény hiánya vagy a sérülés volt a kudarc oka.⁶⁶ A lemorzsolódott jelölt az imént említett mindhárom esetben újra tudta próbálni a kiválasztást⁶⁷, de azon esetekben, amikor önként lépett ki a jelölt, leghamarabb csak két év után jelentkezhetett újra.⁶⁸ Ha kifejezetten hozzáállásbeli vagy viselkedésbeli gondokért zártak ki egy résztvevőt, nem próbálhatta újra a kiválasztást.⁶⁹

A kiválasztás folyamán a megerőltető fizikai gyakorlatok és a kevés táplálék miatt a résztvevőknél jelentős fogyás volt tapasztalható. 7-10 kg-nyi súlyvesztés nem számított ritkának.⁷⁰

Nyomolvasó- és túlélőkurzus

A kurzus helyszíne is a Kariba-tó környéke, hossza többségében 2 hét (3 hét⁷¹ vagy 4 hét⁷² is előfordult). A 17 napos kiválasztás után általában 4 nap R'n R (Rest and Recuperation, azaz pihenés és felépülés) következett, utána vette kezdetét ez a kurzus, ahol nyomolvasást és bozótban való túlélést tanultak a jelöltek. A nyomolvasásnak három szintjét sajátították el: szimpla, szisztematikus és spekulatív nyomolvasást.⁷³

Keir Tayler visszaemlékezése alapján egy átlagos nap *„egy reggeli futással kezdődött, utána délig a gyakorlati ismeretekre tanították a jelölteket, utána a nap közepétől eltávot kaptak, és késő este jöttek vissza, amikor vagy még több oktatás, vagy az ismeretek gyakorlatban való megvalósítása következett, gerillaháborús harchelyzethez hasonló helyzet*

⁶⁴ Reid-Daly 136.

⁶⁵ Tayler közlése alapján

⁶⁶ Tayler és Forshaw közlései alapján

⁶⁷ Tayler és Forshaw közlései alapján

⁶⁸ Forshaw közlése alapján

⁶⁹ Tayler közlése alapján

⁷⁰ Tayler, Stranack és Forshaw közlései alapján

⁷¹ Tayler közlése alapján

⁷² Forshaw közlése alapján

⁷³ Stranack 6898, Tayler közlése alapján

szimulálásával”.⁷⁴ Tesztek voltak arról, hogy pl. az adott növény, bozót miért hasznos, veszélyes-e, miért.⁷⁵

A kurzus túlélő részében a jelöltek elsajátították, hogy például hogyan öljenek meg állatokat és nyúzzák le a bőrüket, hogyan állítsanak csapdákat, találjanak vizet, készítsenek kötelet fakérgéből, stb.⁷⁶

A kurzus utolsó napján volt egy gyakorlati vizsga, ahol a jelöltek négyfős csapatokban dolgoztak, egyikük betöltötte a nyomolvasó szerepét, volt egy rádiós és ketten az oldalakat védtek. Egymás közt kézjelekkel kommunikáltak. A nyomolvasó követte a nyomokat, a rádiós haladt a nyomolvasó mögött, a csapatot irányította és fenntartotta a kommunikációt, az oldalakon elhelyezkedő két másik katona pedig az esetleges rajtaütések reagálására készült fel és az oldalakon illetve a rádiós előtt elhelyezkedő esetleges nyomokat vizsgálta. A kiképzők pedig próbálták a nyomok összekavarásával megnehezíteni a nyomolvasást, vagy épp rajtaütést szimuláltak.⁷⁷ A vizsgára A, B+, B-, C+, C- és D osztályzatokat kaphattak, ahol az A volt a legjobb.⁷⁸ Nagyon ritka volt, ha valaki a B+-nál jobb osztályzatot kapott.⁷⁹

Itt nem volt különbség a különböző rendfokozatú jelöltek képzésében. Alvás- és ételmegvonás itt is előfordult. A kurzus fizikailag nem volt annyira megterhelő, mint a kiválasztás, de mentálisan illetve szellemileg igénybe vette a résztvevőket.⁸⁰

A nyomolvasó- és túlélőkurzus jellemzői

A lemorzsolódás itt már nagyon alacsony, a bukás oka pedig az, hogyha nincsen meg a jelöltben a nyomolvasási képesség, amit nem igazán lehet tanítani, inkább csak tanácsokat adni lehet a hatékonyságának növelésére.⁸¹

Továbbképzések az egység tagjainak

A továbbképzéseken való részvétel lehetett önkéntes alapon⁸², vagy kiválaszthattak bizonyos katonákat bizonyos kurzusokra.⁸³

⁷⁴ Tayler közlése alapján

⁷⁵ Tayler közlése alapján

⁷⁶ Forshaw közlése alapján

⁷⁷ Stranack 6958.

⁷⁸ Stranack és Wilson közlései alapján

⁷⁹ Wilson közlése alapján

⁸⁰ Forshaw közlése alapján

⁸¹ Tayler és Forshaw közlései alapján

⁸² Tayler és Stranack közlései alapján

A továbbképzések egy részét a rodéziai hadsereg Gyalogsági Kiképzőközpontja (School of Infantry) szervezte, és ezeket a kurzusokat a haderő minden katonája elvégezhette.⁸⁴

Dark Phase

Ez a kurzus nem volt kötelező az egység minden tagjának, a tartalékosok, illetve a sorállományúak nem vettek részt rajta. A Dark Phase-en készítették fel a Selous Scouts tagjait a gerillák közé történő beépülésre.⁸⁵

A Dark Phase hossza 2 hét, helyszíne a Kariba-tónál volt. Robert Wilson visszaemlékezése alapján a fehér és fekete katonák különböző ismereteket sajátítottak el: a fehéreknél a feketék nyelvét, kultúráját, szokásait, valamint az ál-gerilla műveletek taktikáját és gyakorlati megvalósítását ismerték meg. Volt, hogy közösen oktatták a fehér és fekete katonákat. El kellett sajátítaniuk még a gerillák taktikájának különböző aspektusait. Az oktatást az ál-gerilla műveletekben résztvevő tapasztalt kiképzők illetve átállt gerillák tartották.⁸⁶

Ezen a kurzuson mindent megtanítottak a gerillákról, amire a katonáknak szükségük volt. Ennél a képzésnél az FN FAL gépkarabélyt az AK-47 váltotta, melyet a terroristák használtak, valamint a katonai ruhát civil ruhára cserélték, hasonlóra, mint amit az ellenség viselt. Kaptak még elfogott vagy semlegesített gerilláktól szerzett chest webbinget (taktikai mellény) és hátizsákot, hogy ki tudjanak úgy nézni, mint ellenségeik. Első feladatukként pedig, megtanulták felépíteni a saját gerillatáborukat, benne fűvel takart faágakból készített menedékekkel, mely a felkelőknek alvóhelyet, repülőgépek elleni fedezéket, eső és éhes állatok ellen védelmet biztosít. Ezen kívül megtanulták még a kommunista felkelők pártstrukturáját annak felső részeitől az alsó részekig, beleértve a pártfőtitkárt és annak helyettesét, a felkelők kiképzőtáborainak helyszíneit, kiképzőit és parancsnokait, minden ország nevét, amely támogatta a felkelőmozgalmat, a politikai tisztek szerepét a gerilláknál, széleskörű ismereteket szereztek még az ellenség által használt fegyverekről, a felkelés különböző műveleti területeinek neveiről és azok határaitól, az összes felkelőindulóról.

⁸³ Tayler közlése alapján

⁸⁴ Wilson közlése alapján

⁸⁵ Forshaw közlése alapján, Reid-Daly 140.

⁸⁶ Wilson közlése alapján

A kurzus ideje alatt minden reggel rönkkel való futással vagy azokkal végzett gyakorlatokkal kezdődött, ezt általában úszás követte a Kariba tóban. A nap egy része fegyveres kiképzéssel telt el. Ekkor még a legtöbb katona nem használta a Kalasnyikovot, úgyhogy mindent az alapoktól oktattak: szét- és összeszerelés, stb. Amikor az alapokat teljesen elsajátították, nagyon sok időt töltöttek az ezen fegyvertípussal való lövészet elsajátítására, amikor is, mint szokták, két szemmel céloztak. Minden lövészet nagyon rövid távon ment végbe, nagyjából 10-15 méteren. Az éjszaka pedig teljes egészében a felkelők indulóinak éneklésével telt. Valamint még elsajátították a felkelők által használt levélírás sajátosságait, és annak módszerét, hogy hogyan közelítsenek meg egy falut anélkül, hogy a mindig jelenlévő felkelőszimpatizánsok előtt lebukjanak. Néha egy kevés túlélés és nyomolvasás is a napirend része volt, de az éjszakákat a felkelőindulók éneklése mellett tánccal töltötték, kimerülésig. Természetesen voltak éjszakai gyakorlatok is, így az alvásmegvonás sem tűnt el teljesen. Valamint számtalan próbálkozást tettek az ideiglenesen ezen gyakorlat céljából létrehozott falvakban, ahol a kormány oldalára állt korábbi felkelőket, akik a kiképzést segítették, próbálták meggyőzni arról, hogy ők felkelők. Minden sikertelen próbálkozás után újra és újra meg kellett próbálni, és csak akkor kaptak ételt, ha sikeresen végrehajtották a műveletet. Ezen kívül a katonák kaptak propagandabeszédeket, amíg betéve nem tudták őket.⁸⁷

A kurzust akkor nem sikerült elvégezni, ha például egy fekete katona (mert az ál-gerilla műveletekben ők vettek részt) nem tudott megfelelni az ál-gerilla műveletek követelményeinek, a fehéreknél pedig a műveletek kivitelezése során tanúsított döntéshozatali képesség (mert ők pedig irányították az ál-gerilla műveleteket) hiánya okozta ugyanezt.⁸⁸

A Dark Phase jellemzői

A kurzus ideje alatt az étel bőségebb volt és nem volt annyira megterhelő sem fizikailag, mint a kiválasztási folyamat.⁸⁹ A fehér katonáknak csak kevesebb, mint fele végezte el a kurzust, a feketék nagy része elvégezte, náluk a siker aránya jóval magasabb volt. A kudarc oka a legtöbb esetben a teljesítmény hiánya volt, nem az egyén kilépése a kurzusról, vagy a

⁸⁷ Balaam Skuzapo 69-71., Wilson közlése alapján

⁸⁸ Wilson közlése alapján

⁸⁹ Balaam Skuzapo 70.

sérülés gyakorlatok közben. A kurzus ideje alatt nem volt különbség a különböző rendfokozatú katonák képzésében.⁹⁰

Az éjszakai kurzus

A kurzus 3 hetes, helyszíne a Kariba-tó környéke. A képzés nagy része éjszaka folyt, az éjszakai mozgást, észlelést, kommunikációt gyakorolták, amik nagyon különbözőek voltak a nappal megszokott hasonló tevékenységektől, mert itt nem hagyatkozhattak látásukra. Megtanulták az éjszakai vadon különböző hangjait, a környezetüket. Gyakorlati vizsga volt az ismeretekből, például, hogy megadtak egy helyszínt, ahová el kellett jutni észrevétlenül, és ez megkívánta a szemén kívüli érzékek használatát, mozgást, árnyékok használatát, annak tudását, hogy min lehet járni, hogyan. Ez a kurzus közismerten nehéz volt, és a kiképzők maguk választották a katonákat, akiket oda küldtek. Lehetett önként is jelentkezni, de ez egyáltalán nem volt gyakori, a kurzus nehézsége okán. Keir Tayler szerint 20 emberből jó, ha 4 jelentkezett önként, így leginkább kijelöltek rá embereket. Akik nem végezték el ezt a kurzust, nem vehettek részt olyan hadmozdulatokban, melyek éjszaka folytak. Magán a kurzuson nem volt már alvás- és ételmegvonás, a napi fizikai gyakorlatokon kívül a gyakorlati képzésen volt a hangsúly.⁹¹

Alap Nyomolvasó Kurzus

A kurzus ideje 3 hét, helyszíne a Kariba-tó környéke. Ezt a kurzust nyáron tartották, amikor a körülmények a nyomolvasás szempontjából könnyűek: a növényzet zöldebb, a föld puhább. A kurzus végén a résztvevők egy 5 napos túlélőtanfolyamon is részt vettek ezen kurzuson belül, amikor is nem kaptak ételt és egy késen kívül elvettek tőlük minden felszerelést, a feladatuk pedig, hogy túl kell élniük egy csoport részeként: ételt találni, tüzet rakni, stb. arra az öt napra. A kurzus végén a résztvevők az A, B+, B-, C+, C-, D osztályzatokat kaphatták, ahol az A osztályzat volt a legjobb.⁹²

Haladó Nyomolvasó Kurzus

A kurzus ideje 3 hét, helyszíne a Kariba-tó környéke. Az ide való jelentkezés alapfeltétele az Alap Nyomolvasó Kurzus megléte volt. Mindig télen került megtartásra, mert ilyenkor a körülmények a nyomolvasás szempontjából sokkal rosszabbak. Ezentúl, mivel a résztvevők

⁹⁰ Wilson közlése alapján

⁹¹ Tayler közlése alapján

⁹² Wilson közlése alapján

előadásokat mutattak be az ismeretekről, a kurzus célja még az volt, hogy az oktatók megpróbálják azonosítani a jövőbeli nyomolvasás-kiképzőket. A kurzus végén a résztvevők ugyanannyi az A, B+, B-, C+, C-, D osztályzatokat kaphatták értékelés szempontjából, ahol az A osztályzat volt a legjobb.⁹³

Bekötött ugrás kiképzés

A kiképzés ideje 10-14 nap, helye a Rodéziai Légierő New Sarum-i támaszpontján volt. A képzés első hetén még nem ugrottak, csak a földön gyakoroltak a résztvevők, pl. hogy milyen pozícióban lógjanak az ejtőernyőn, hogyan érjenek földet, stb. A második héten összesen 9 ugrást, 7 nappalit és 2 éjszakait kellett végrehajtani, közülük egyet vízbe. Néhányat közülük csak webbingben (taktikai mellény) kellett ugrani, a többit teljes menetfelszerelésben. Naponta legfeljebb két ugrás volt. Volt egy alapfokú erőnléti része a kurzusnak minden reggel, de a visszaemlékezések alapján a résztvevők számára ez nem volt megterhelő, a fő hangsúly az ejtőernyőzésen volt. Ezen a kurzuson már nem volt sem alvás-, sem ételmegvonás, itt csak a bekötött ugrás gyakorlati ismereteit sajátították el a résztvevők. Lemorzsolódás nem igazán volt, leginkább akkor fordult elő, ha egy résztvevő nem mert kiugrani a repülőgépből, vagy megsérült. Sérüléssel járó esetek megtörténtek minden kurzuson, de egyáltalán nem volt sok belőlük, és ha igen, nem súlyosak. Az ejtőernyős oktatók pedig eléggé körültekintőek voltak, ha például nagyon szeles volt az idő, nem ugrottak a résztvevők. Az éjszakai ugrások voltak inkább sérülésveszélyesek, mert nem látta az ejtőernyős, hogy hol ér földet.⁹⁴

Egy átlagos nap igencsak rövid volt a bekötött ugrás kiképzésen. Colin Riddell visszaemlékezése szerint reggel 3-kor keltek, beültek a New Sarumba tartó teherautóba, így odaértek mikor épphogy kezdett világosodni, és kevéssel napkelte után megcsinálták az aznapi ugrást, utána visszamentek a hangárba, hogy az ejtőernyős gyakorlatokat (parachute drills) megcsinálják, és délre végeztek is.⁹⁵

A Selous Scouts bekötött ugrás-képzettsége

A theselousscouts.com oldalon és Jonathan Pittaway Selous Scouts Rhodesia: The Men Speak című könyvében található Selous Scouts névjegyzékben 1633 név szerepel, melyek közül mindössze 463-nak van ejtőernyős száma (ez jelenti azt, hogy elvégezte az illető a bekötött

⁹³ Wilson közlése alapján

⁹⁴ Cocks közlése alapján, R. Riddell közlése alapján

⁹⁵ C. Riddell közlése alapján

ejtőernyős ugrás kiképzést). Nem lehet kizárni, hogy a nevek listája nem teljes, és azt sem, hogy egyes ilyen adatok az idők folyamán elvesztek, viszont az egység méreteiből kiindulva az itt található névsor száma közel lehet a valóshoz, és a szolgálati számok nagy része megtalálható, így ebből kiindulva arra lehet következtetni, hogy a nagy többség listázva lett és ejtőernyős száma nem veszett el. Ezen szám alapján a Selous Scouts tagjainak 28%-a részesült bekötött ejtőernyős ugrás kiképzésben, ami mindössze egy közelítő érték, ugyanakkor az arányokat szemléltetni tudja.⁹⁶

Léteztek még további kurzusok is az egység számára, de ezeket adatközlőim közül senki sem végezte el. A további kurzusok: Robbantás kurzus, Egészségügyi képzések, Katonai szabadeső ugrás képzés, Jeladózás kurzus, Nehézfegyver képzések.⁹⁷

Karakterológia a kiválasztási és kiképzési követelmények tükrében

Kutatásom elején a Selous Scouts tagjainak karakterológiai jellemzése terén Ron Reid-Daly Selous Scouts Top Secret War című könyvére hagytam, és ezeket az állításokat próbáltam meg megerősíteni vagy cáfolni az interjúalanyok által. Reid-Daly a következő állításokat teszi az afrikai és európai katonák kapcsán.

Az afrikaiak erősségeinek a fizikai állóképességet, a jobb éjszakai látást és a tájékozódóképességet említette meg, ezen kívül szólt a memóriájukról és megfigyelőképességükről, mint olyan területekről, ahol átlagban felülmúlták az európai katonákat. Ezen állításokat Mark Forshaw is megerősítette.⁹⁸

Az európai katonákkal összehasonlítva Reid-Daly gyengeségeket is felhoz. Megemlíti, hogy a gyengeségeiket a későbbi kurzusok folyamán megpróbálták belőlük kinevelni. Elsőként a magasságoktól való félelmet és tériszonyt nevezte meg, amit okként hozott fel a kötelekből álló akadálypálya megépítésére.⁹⁹ A tériszonyt Mark Forshaw is megerősítette.¹⁰⁰ Reid-Daly következő állítása az afrikaiak agressziójának hiánya volt, és az a tény, hogy nem tudták kezelni a váratlan eseményeket, és hajlamosak voltak a pánikra. Erre ő a vASFegyelmet megkövetelő kiképzésben látta a megoldást, és abban, hogy folyamatosan hirtelen generált stresszhelyzeteknek tették ki őket, hogy megtanulják kezelni ezeket a szituációkat. Az

⁹⁶ Selous Scouts Nominal Roll - <https://www.theselousscouts.com/ScoutsRoll.php> (letöltés ideje: 2024. október 1.), Pittaway Selous Scouts 584-594.

⁹⁷ Wilson közlése alapján

⁹⁸ Forshaw közlése alapján

⁹⁹ Reid-Daly 67.

¹⁰⁰ Forshaw közlése alapján

afrikaiak ezen tulajdonságát nem sikerült megerősíteni. Felmerült még gyengeségként a lövészeti készségek nagyon alacsony foka, még viszonylag tapasztalt katonáknál is. Ezt több helyről is megerősítették.¹⁰¹ Reid-Daly szerint ennek oka – mivel a látásukkal nem lehetett gond – a lőfegyverektől való félelmükben keresendő, amit sok lövészeti foglalkozással kívánt orvosolni.

Reid-Daly állításai az ideális Selous Scouts-jelöltről a következők voltak. Szükségesnek tartott egyfajta érettséget hozzá, életkor tekintetében 24 és 32 év közötti időszakot határozott meg.¹⁰² Ezt interjúalanyaim a 20-26 éves korosztályba tették.¹⁰³ Fontosnak tartotta, hogy a katonának ne legyen magánakvaló személyisége, az introvertált és az extrovertált ember között félúton helyezkedjen el.¹⁰⁴ Ezen látszik, hogy a kiválasztás során előfordultak csapatfeladatok (rönkkel vagy lőszeres ládával futás, ha valaki kilép, a társának kell cipelnie, vagy épp a hosszú menetgyakorlat). A kiválasztási eljárás kizáró okai között éppen ezért szerepelnek a rendbontó, csapatot bomlasztó viselkedési minták, az önös érdekek túlzott előtérbe helyezése) és a „mindentudó” viselkedésmód.

Az egység többetnikumú jellegéből adódóan a rasszistáknak, illetve azoknak, akik nem tudtak együtt dolgozni a más etnikumúakkal, nem volt helyük.¹⁰⁵

A jelöltek állóképessége fontosabb volt, mint az ereje. A vékonyabb, nagyobb állóképességű jelöltek jobban teljesítettek a kiválasztás alatt, mint az erősebb testalkatúak.¹⁰⁶ Különösképp, mivel jelentős ételmegvonás volt jellemző a kiképzésen, illetve a jelöltek nagy része akár 7-10 kg-t is leadott a kiválasztás alatt.¹⁰⁷ Ezt a módszert a Selous Scouts számára ideális jelölt kiválasztása követelte meg¹⁰⁸ valamint kimerülten és kiéhezetten megszűnik mindenfajta alakítás, és jobban látszik egy ember valódi természete.¹⁰⁹

De mindenekelőtt a kiválasztási eljárás során a mentális erőnléten volt a hangsúly, ezzel kellett leginkább rendelkeznie a jelöltnek, nem az elképesztő fizikai teljesítményen. Jól példázza ezt az esetet egy pókmarást szenvedett jelölt, aki ezen eset ellenére nem lépett ki, és

¹⁰¹ Tayler, Stranack és Forshaw közlései alapján

¹⁰² Reid-Daly 136.

¹⁰³ Tayler, Forshaw és Stranack közlése alapján

¹⁰⁴ Reid-Daly 137.

¹⁰⁵ Forshaw és Stranack közlései alapján

¹⁰⁶ Cronin 381.

¹⁰⁷ Tayler, Stranack és Forshaw közlései alapján

¹⁰⁸ Reid-Daly 136.

¹⁰⁹ Reid-Daly 138.

bár a marás jelentős kellemetlenségeket okozott neki, elvégezte a kurzust¹¹⁰, Barry Stranack esete, aki kifejezetten komoly térd sérüléssel is el tudta végezni a kiválasztást¹¹¹, vagy éppen a Keir Tayler által említett eset, amikor a kiképzők szándékosan lehetetlen időlimitet adtak meg egy távolság megtételére, csak hogy megnézzék, ki az, aki feladja ennek hallatán a kurzust. A mentális erőnlét tesztelésére szolgált az is, hogy a jelöltek a kiképzőktől csak biztatást kaptak a kilépésre, semmi többet,¹¹² soha nem tudták, hogy mi lesz a következő feladatuk,¹¹³ valamint az olyan tevékenységek is ennek tesztelésére szolgált, mint amikor a kiképzés végén a hosszú menetgyakorlaton értéktelen köveket kellett a jelölteknek cipelni, mindeközben folyamatosan tudatában voltak annak, hogy bármikor kiléphetnek.¹¹⁴ A mentális erőnlét fontosságát hangsúlyozhatja ki az a tény is, hogy magának a kiválasztási és kiképzési folyamatnak a legnagyobb lemorzsolódást generáló fázisain a jelöltek legnagyobb többsége nem a gyenge fizikai, elméleti vagy gyakorlati teljesítménye miatt és nem is sérülés miatt esett ki, hanem önként adta fel a kurzust.¹¹⁵

¹¹⁰ Forshaw

¹¹¹ Stranack közlése alapján

¹¹² Balaam 97-98.

¹¹³ Reid-Daly 139., Tayler közlése alapján

¹¹⁴ Tayler közlése alapján

¹¹⁵ Forshaw és Tayler közlései alapján

A rodéziai SAS

A jelentkezés követelményei, előfeltételei

A dolgozat következő részében a Rodéziai Hadsereg Special Air Service nevű egységével fogok foglalkozni, mely 1961-ben alakult meg, bevezetendő 1962. augusztus 1-ére vált¹¹⁶, feladatkörét tekintve mélységi felderítésre és rajtaütések kivitelezésére szakosodott.¹¹⁷ Legnagyobb egyidejű létszáma 200 fő.¹¹⁸ A dolgozat következő fejezetének fókuszában a rodéziai SAS kiválasztási folyamata és ennek különböző aspektusai állnak.

A rodéziai SAS-ben szolgáltak szerződéses, hivatásos és 1973-tól sorozott állományú katonák is, illetve a sorozott állomány a szolgálati idő lejárta után tartalékosként az SAS kötelékében maradt. Az egységbe kerüléshez nem volt előfeltétel a korábbi katonai tapasztalat. A kiválasztásra való jelentkezés teljesen önkéntes alapon működött. Előzetes pszichológiai alkalmassági vizsgálat nem volt, csak egy alapvető orvosi vizsgálat.¹¹⁹ Az egységnek csak fehér tagjai lehettek, feketék és kevert etnikumúak nem.¹²⁰ Az egységben a sorozott állomány jelentkezésének lehetővé tétele után 2 évvel már a jelöltek jó részét ezen szolgálati forma tagjai tették ki.¹²¹

Amennyiben egy katona volt már az SAS tagja, de valamilyen ok folytán elhagyta az egységét, de azután újra akart csatlakozni, újra át kellett mennie a kiválasztási eljárás.¹²²

A kiválasztás és kiképzés különböző fázisainak változásai a háború alakulásának és az egyes jelöltek korábbi katonai tapasztalatainak tükrében

A kiválasztás és kiképzés fázisai a következőképpen néztek ki:

Korábbi katonai tapasztalattal nem rendelkező szerződéses vagy sorozott állományú katonák esetében az első fázis egy 4 hónapos alapkiképzés, ezt követte a kiválasztás pre-rev fázisa (nem a kezdetektől létezett ez a fázis, legkorábban 1973-tól említik a források, azelőtt nem létezett), majd a kiválasztás 5 napos menetgyakorlatok fázisa következik az Inyanga-hegységben, ezután a 4 hónapos SAS Újonc Kurzus (SAS Recruit Course), utána egy 2 hetes bekötött ejtőernyős ugrás kiképzés, az utolsó fázis pedig vagy az All-In kurzus (1972-ig volt

¹¹⁶ Frame 140., Melson 69.

¹¹⁷ Melson 70.

¹¹⁸ Melson 69.

¹¹⁹ C. Riddell és R. Riddell közlései alapján, Budd 87., Cole 95.,

¹²⁰ Cole 92-93., Melson 54, 62, 64.

¹²¹ C. Riddell közlése alapján

¹²² Budd 91., C. Riddell és R. Riddell közlései alapján

része a kiképzésnek, utána csak elvétele lett megtartva), vagy amennyiben nem lett az All-In megtartva, éles bevetésen kellett bizonyítani a frissen kiképzett jelölteknek ahhoz, hogy az SAS tagjaivá váljanak.¹²³

A kiképzést 1975-76 táján újrastrukturálták, a kiválasztás helyszínét pedig átköltöztették a Matopos dombokhoz, mert az Inyanga-hegységet műveleti területé nyilvánították. Ebben az esetben a korábbi katonai tapasztalattal nem rendelkező szerződéses vagy sorozott állományú katonák kiképzése a következőképpen nézett ki: az első fázis egy 6 hetes alapkiképzés volt, utána egy 3 hónapos COIN (Counterinsurgency, azaz felkelésellenes) fázis, amit a kiválasztás maximum 48 órás pre-rev fázisa, majd a kiválasztás 5 napos menetgyakorlatok fázisa követ, melyet a Matopos domboknál tartanak meg. A kiválasztást a 2 hetes bekötött ejtőernyős ugrás kiképzés követte, utána egy esetleges 1 hetes vízi továbbképzés következett, végül egy éles bevetésen kellett bizonyítani a frissen kiképzett jelölteknek ahhoz, hogy az SAS tagjaivá váljanak.¹²⁴

Korábbi katonai tapasztalattal rendelkező szerződéses állományúak kiképzése: maximum 48 órás pre-rev fázis (nem a kezdetektől létezett ez a fázis, legkorábban 1973-tól említik a források) után 5 napos kiválasztási eljárás vagy az Inyanga-hegységben, vagy 1975-76 után a Matopos domboknál. Mindezt egy 2 hetes bekötött ejtőernyős ugrás kiképzés követte, majd vagy All-In kurzus következett (1972-ig volt a kiképzés része, utána csak elvétele lett megtartva, majd végleg megszüntették), vagy, ha nem vettek részt az All-In kurzuson, éles bevetésen kellett bizonyítani a frissen kiképzett jelölteknek ahhoz, hogy az SAS tagjaivá váljanak.¹²⁵

Tisztek kiképzése: 13 hónapos kiképzés a Rodéziai Hadsereg Gyalogsági Kiképzőközpontjában (School of Infantry), ezután a maximum 48 órás pre-rev fázist (legkorábban 1973-tól említik a források) és az 5 napos kiválasztási eljárást kellett sikeresen elvégezni vagy az Inyanga-hegységben, vagy 1975-76 után a Matopos domboknál.¹²⁶

¹²³ C. Riddell közlése alapján

¹²⁴ R. Riddell közlése alapján

¹²⁵ Caffin és Ratte közlései alapján

¹²⁶ C. Riddell közlése alapján

A kiválasztási folyamat

Pre-rev fázis

A kiválasztás első szakasza a pre-rev (rev=revving, rodéziai katonai szleng, jelentése nyomást gyakorolni valamire), melyről legkorábban az 1973-as év kiválasztási folyamatainak tettek említést a források¹²⁷, de eleinte ezután sem minden kiválasztási folyamat tartalmazta ezt a fázist.¹²⁸ Létrehozásának célja, hogy miután az SAS engedélyezte a sorozott állományúak jelentkezését az egységbe, és így a jelentkezők száma is megugrott, továbbra is fenntartsák ugyanazt a színvonalat, mint ami korábban volt jellemző.¹²⁹ Helyszíne az SAS Barracks, Salisburyben, és az SAS Kiképzőcsapata bonyolította le. Ez egy 8-48 órás megállás nélküli fizikai gyakorlatokat tartalmazó szakasz, folyamatos nyomás alatt. Ezalatt az időszak alatt gyakorlatilag nem ettek a jelöltek, nem ittak és nem aludtak. Ekkor lépett ki a jelöltek számottevő része. Legtöbbjük nem a gyakorlatok fizikai része miatt, hanem a pszichológiai nyomás miatt hagyta ott a kiválasztást. A pszichológiai nyomás annak tesztelésére szolgált, hogy meg tudják-e törni a résztvevőket. Voltak, akik nem tudtak túl sokáig kitartani ivás, evés vagy épp alvás nélkül.¹³⁰ A pre-rev célja az volt, hogy minél jobban szimulálja egy valós harctéri bevetés okozta nehézségeket.¹³¹

A fizikai gyakorlatok lehettek: terepen vagy éppen csoportosan farönkkel futás, akadálypálya, saját testsúlyos gyakorlatok, tűzoltóemelések (fireman's lifts), szekérvversenyek (chariot races, nehéz kétkerekű katonai trélereket, melyeken a kiképzők foglaltak helyet, kellett fel-és alá tologatni), úszás, vízilabdázás, ökölvívás.¹³²

A gyakorlatok közben a jelölteknek mindig maguknál kellett hordani a fegyverüket és egy acélgolyót¹³³, vagy éppen egy téglát¹³⁴, hogy a kiképzők ezzel is nehezítsék dolgukat.

Jean-Michel Caffin visszaemlékezése alapján a kiképzők minden órában 5 perc pihenőt adtak, pedig 30 percet ígértek nekik. Ezzel is a jelöltek morálját akarták rontani. Vagy éppen bizonyos teljesítményhez kötötték a pihenőidőt, de ha a csoport teljesítette azt az elvárások szerint, akkor sem kapták meg a beígért pihenőt. Amikor pedig meg lett ígérve

¹²⁷ C. Riddell és van Zyl közlései alapján

¹²⁸ Ratte közlése alapján

¹²⁹ C. Riddell közlése alapján

¹³⁰ Caffin, C. Riddell, R. Riddell és van Zyl közlései alapján, French 28

¹³¹ R. Riddell közlése alapján

¹³² Caffin, C. Riddell, R. Riddell és van Zyl közlései alapján

¹³³ Caffin közlése alapján

¹³⁴ McAleese 143.

nekik a reggeli, kaptak egy pohár vizet meg egy sószeletet, hogy megakadályozza a dehidratációt. A kiképzők a feladatok közben többször bejelentették a jelölteknek, hogy vége a fázisnak, de kis idő múlva ismét visszavezényelték őket a feladataikhoz, így, a trükkök következtében a résztvevők már nem igazán hittek nekik. Mindeközben a kiképzők a jelöltek között ettek, ittak, és azt hajtották, hogy nem fogják elvégezni a résztvevők a képzést, és arra bíztatták őket, hogy lépjenek ki.¹³⁵ Az is megszokott volt, hogy a gyakorlatok közben a kiképzők inzultálták a jelölteket. A kiképzőknek volt más módszere is a jelöltek kilépésről való meggyőzésére: amennyiben kilépnek, teát, kávé, kakaót, Coca-Colát kínáltak az akkorra már jó ideje szomjúsággal küzdő jelölteknek, és aki elfogadta, annak a kurzus idő előtt véget ért.¹³⁶

Mikor már a jelöltek elég ideje csinálták a fizikai gyakorlatokat ahhoz, hogy mindannyian meglehetősen kimerültek legyenek, a kiképzők puzzle-kat, illetve egyéb intellektuális játékokat vettek elő.

A pre-rev egyetlen célja, hogy a jelölteket a fizikai és mentális teljesítőképességük határaitól tolja, és elvigye őket addig a pontig, hogy feladják és önként távozzanak a kiképzésről. A pre-rev fizikai és mentális erőpróba mellett tesztelte a jelöltek alvás- és ételmegvonás-tűrőképességét.¹³⁷

Colin Riddell visszaemlékezése alapján a pre-rev közben a jelöltek egy jó egyharmada, ha nem fele, kilépett. A kilépést nagyrészt önként választották, nem a teljesítmény hiánya vagy sérülés okozta a kiválasztás idő előtti befejezését náluk.¹³⁸ Rob Riddell visszaemlékezése szerint is a jelöltek nagy része a pre-rev alatt morzsolódott le. Olyan, hogy egy jelöltet a kiképzők távolítsanak el a pre-rev-ről, kifejezetten ritka volt. Ő még hozzátette, hogy abban az esetben, hogyha egy jelöltet, különösképpen egy tisztet attitűdjé folytán nem tartottak a kiképzők az SAS számára megfelelőnek, addig helyezték nyomás alá, amíg ki nem lépett. Fel is hozott erre egy példát, ahol ő kiképzőként tevékenykedett, és a felettese utasítására addig gyakorolt nyomást egy arrogáns ausztrál származású tisztre, amíg az ki nem lépett.

Rob Riddell megemlítette még egy történetet, ami közvetlenül az ő re-rev-jének a végén történt. Mindenkit leültettek, és megkapta a kabátját, csomagját és a hálósákját. És mindent

¹³⁵ Caffin közlése alapján

¹³⁶ R. Riddell közlése alapján

¹³⁷ R. Riddell közlése alapján

¹³⁸ C. Riddell közlése alapján

átkutattak pénz és térképek után. Ha a kiképzők nem kedveltek egy jelöltet, szét is vágta a holmijait darabokra az átkutatás közben.¹³⁹

Menetgyakorlatok fázis

Amikor a pre-revnek vége volt (kivéve amikor még nem volt pre-rev¹⁴⁰), megkezdődött a kiválasztás menetgyakorlatok fázisa, mely öt napig tartott¹⁴¹, és kezdetben a Matopos domboknál¹⁴², majd az Inyanga-hegységben tartották ezt a fázist, de a háború későbbi szakaszában, 1975-76 táján, mivel az Inyanga-hegységet műveleti területté nyilvánították, a helyszín ismét a Matopos-dombok lett.¹⁴³

A két különböző helyszínen tartott menetgyakorlati fázisokat egy fejezetben mutatom be, mivel strukturálisan illetve a feladatok jellegét tekintve nagyon hasonlóak, különbségek köztük leginkább csak a helyszín jellegzetességeiben vannak.

Jean-Michel Caffin, aki a Matopos-domboknál teljesítette a kiválasztását, visszaemlékezése alapján a gyakorlatok abból álltak, hogy a jelöltek letették egy bizonyos helyen, és meghatározták, hogy hová kell elnavigálnia időre. A jelölteknek egy térkép és egy iránytű állt rendelkezésére. Voltak utak és ösvények a területen, de nem volt engedélyezett a használatuk, és nem voltak feltüntetve a jelöltek térképein sem. *„Úgyhogy csak elmondták neked, ez az, ahol most vagy, és ide kell eljutnod. [...] Legyél ott holnap reggel 7 órakor.”*¹⁴⁴ Ha meglátták a kiképzők, hogy egy jelölt utakat vagy ösvényeket használ, visszavitték az indulás helyszínére és még több acélgolyót kapott a hátizsákjába.

Ezekon a menetgyakorlatokon mindig a jelölteknél volt a fegyverük és egy acélgolyó. Voltak még további acélgolyók a hátizsákban, mely nagyjából 20 kg súlyú lehetett. Adtak még egynapnyi élelemcsomagot, amit be kellett osztani az 5 napra. Élelmet esetleg még a bozótban találhattak maguknak, ha tudtak. *„Néhány esetben lőttünk pár vadállatot, hogy megegyük, mert nagyon éhesek voltunk”*¹⁴⁵ emlékezett vissza Jean-Michel Caffin.

¹³⁹ R. Riddell közlése alapján

¹⁴⁰ Ratte és Wilson közlései alapján

¹⁴¹ Caffin és Wilson közlései alapján

¹⁴² Cole 17.

¹⁴³ Ratte és R. Riddell, közlései alapján Pittaway SAS 89.

¹⁴⁴ Caffin közlése alapján

¹⁴⁵ Caffin közlése alapján

Volt csoportos, páros illetve egyéni menetgyakorlat is. Amint az az 1. képen látható (a Mellékletekben), a Box March nevezetű menetgyakorlatnál¹⁴⁶ egy betonnal megtöltött nagy acél hordozóládát kellett a jelölteknek csoportosan vinniük, de legelőször is két faág segítségével összeszíjajzniuk. Nyolc fő volt a csoportban, és el kellett navigálniuk a ládával másnap reggel 7-re a kiképzők által meghatározott helyszínre. Amikor a helyszínre érkeztek, azonkívül, hogy időben kellett, hogy legyenek, a jelölteknek frissen borotváltnak, a cipőjüknek kifényesítettnek, a fegyverüknek pedig teljesen tisztának kellett lennie. Úgyhogy – mivel a bozótban éjszakáznak – a jelölteknek a célhelyszín elérése előtt meg kellett állniuk, hogy ezeket megcsinálják, mert a kiképzők ezeket ellenőrzik. Mikor beértek a jelöltek a célhelyszínre, megkapták a kiképzőktől a következő helyszínt, ahová el kell navigálniuk.¹⁴⁷

Csoportos menetgyakorlat volt az Inyanga-hegységben tartott menetgyakorlatok fázisnak is az első napján. Willem Ratte, aki 1974-ben itt teljesítette a kiválasztást, visszaemlékezése szerint nekik az első nap hatan kellett egy hosszú, nehéz farönköt cipelniük mindenkinek a teljes menetszerelése mellé, melyet a következő nap reggelére juttattak el a célhelyszínre. Majd értékelniük kellett a csapattársaikat aszerint, hogy ki volt az, aki tette a dolgát, és ki az, aki kevésbé.

A következő menetgyakorlat már egyéni volt, célja pedig a World's View, az Inyanga-hegy legteteteje. Az azt követő menet szintúgy egyéni, ezúttal az Inyanga-hegy alatti parkoló volt a végcél.¹⁴⁸

A menetgyakorlatok fázis része volt egy gyorsított menetgyakorlat, a képen Speed March megjelöléssel.¹⁴⁹ Jean-Michel Caffin visszaemlékezése szerint ez a Matoposdomboknál 30 km hosszú volt, és egy nagyon meredek, sziklás domb tetején ért véget. Maga az útvonal ez esetben egy úton haladt, de ekkor engedélyezett volt az úton való haladás. „Végül amikor felértem, nagyon kimerült voltam. És még pár fekvőtámaszt is csinálnom kellett”.¹⁵⁰

John van Zyl, akinek az Inyanga-hegységben volt a kiválasztása, visszaemlékezése szerint a menetgyakorlatok között éjszaka a jelöltek kint aludtak a bozótban. Az alvás itt sokszor a hideg és az eső miatt nem volt kielégítő, és az étel is csak 2 napra való volt a teljes 5

¹⁴⁶ 1 Special Air Service Training Troop Selection Course 3/80.

¹⁴⁷ Caffin közlése alapján

¹⁴⁸ Ratte közlése alapján

¹⁴⁹ 1 Special Air Service Training Troop Selection Course 3/80.

¹⁵⁰ Caffin közlése alapján

napos kiválasztásra. Mindegyik menetgyakorlatnál volt időlimit, általában úgy 12 óra volt adva a teljesítésre, reggel 6-tól este 6 óráig mentek, a távolság pedig kb. 20 km körül volt, nagyon nehéz terepen. Ha a menetgyakorlaton a jelölt nem érkezett meg az időlimiten belül, akkor kapott extra köveket a menetfelszerelésébe nehezítésképpen. A gyorsított menetgyakorlatnál viszont, ami a 4-ik napon fordult elő, az időlimit túllépése a jelölt kiválasztásról való kizárását eredményezte.¹⁵¹

A gyorsított menetgyakorlat időlimitje az Inyanga-hegységben Willem Ratte visszaemlékezése szerint 6 óra volt, de az egyik jelölt később érkezett be, viszont nem adta fel, és végigcsinálta, és mivel ez volt az igazi célja a gyakorlatnak, végül maradhatott. Út közben a kiképzők felkínáltak neki egy jéghideg kólát, ha kilép, majd miután mondta, hogy nem, elé öntötték. A kiképzők ebben a szakaszban is próbálták meggyőzni a jelölteket a kilépésről.

Ezután még két menetgyakorlat maradt hátra a következő napra, azonban azok közül, akik teljesítették a gyorsított menetgyakorlatot, itt már senki sem adta fel vagy vallott kudarcot.¹⁵²

A menetgyakorlatok fázis végén a kiképzők egyenként értesítették a jelölteket. Amikor Jean-Michel Caffin került sorra, a kiképzők megviccelték azzal, hogy azt mondták neki, nem ment át a kiválasztáson, mire ő azt felelte, újrapróbálja. Erre nem volt szüksége, másodikként végezte el a kiválasztást, amint a kép is mutatja.¹⁵³

Csalás a kiválasztás alatt

A menetgyakorlatok fázis alatt lehetett csalni. Ha vezetett egy út arra, amerre a menetgyakorlat célhelyszíne volt, lehetett stoppolni autót, vagy épp busszal menni.¹⁵⁴ Ez valamennyire el is volt várva, hogy a jelöltek használják kezdeményezőképességüket és kreativitásukat.¹⁵⁵ Amennyiben viszont valakit rajtakaptak az ilyen csaláson, azonnal menesztették.¹⁵⁶

¹⁵¹ van Zyl közlése alapján

¹⁵² Ratte közlése alapján

¹⁵³ 1 Special Air Service Training Troop Selection course 3/80., Caffin közlése alapján

¹⁵⁴ van Zyl közlése alapján

¹⁵⁵ Wilson közlése alapján, Reid-Daly 137.

¹⁵⁶ Caffin közlése alapján, Cole 96.

A kiválasztás ilyen módon való megkönnyítése nem számított ritkaságnak.¹⁵⁷ A csalásnak voltak igencsak extrém méretei is. Jake Harper-Ronald könyve szerint egy portugál, Cisco Guerreiro majdnem az összes menetgyakorlaton csalt.¹⁵⁸

Rob Wilson visszaemlékezése szerint ők pedig, mivel a kiválasztásuk helyszínének, az Inyanga-hegységnek nagyon változékony az időjárása, így amikor az rossz volt, betörték turistaházakba.¹⁵⁹

Különbség a tisztek valamint a tiszthelyettesi és legénységi állományúak kiválasztásában

A tiszteknek a kiválasztás alatt a menetgyakorlatokon messzebb kellett menni, illetve nehezebb menetfelszerelést cipelni, mint a tiszthelyettesi illetve az annál alacsonyabb rendfokozatú jelölteknek.¹⁶⁰

A kiválasztás jellemzői

Amint az a mellékelt 1. képről kiolvasható, 39 jelölt kezdte meg a kiválasztást, belőlük 15 ment tovább a kiválasztás menetgyakorlatok fázisára, és ebből 13 fő végezte el azt.¹⁶¹ John van Zyl visszaemlékezése is hasonló arányokat mutat, az ő idejében 20 jelöltből 5 végezte el a kiválasztást.¹⁶²

A jelöltek nagy része a kiválasztás során nem a sérülés vagy a teljesítmény hiánya miatt morzsolódott le, hanem önként lépett ki, amit bármelyik pillanatban megtehetett. De a lemorzsolódóknak lehetősége volt újrapróbálni.¹⁶³

A kiválasztáson a megszokott sérülések a vízhólyagok illetve a rövidnadrág viselete miatt a bozót kikezdte a jelöltek lábszárát.¹⁶⁴

Az Inyanga-hegységben és a Matopos domboknál tartott kiválasztási eljárások közötti különbségek

A kiválasztás helyszíne 1975-76 környékén az Inyanga-hegységből át lett helyezve a Matopos dombokhoz, mert az előbbi a háború előrehaladásával műveleti területé

¹⁵⁷ R. Riddell közlése alapján

¹⁵⁸ Budd 98.

¹⁵⁹ Wilson közlése alapján

¹⁶⁰ R. Riddell és van Zyl közlései alapján

¹⁶¹ 1 Special Air Service Training Troop Selection course 3/80.

¹⁶² van Zyl közlése alapján

¹⁶³ C. Riddell, R. Riddell és van Zyl közlései alapján

¹⁶⁴ van Zyl közlése alapján

nyilvánították. Az Inyanga-hegységi kiválasztási eljárások idején még legnagyobb részt nem jelent meg a pre-rev, mindössze egy pár kiválasztási eljárás tartalmazta azt közvetlenül a helyszín költöztetése előtt. A pre-rev meglétét leszámítva a két kiválasztási folyamat nehézségi foka nagyjából megegyezett. Az Inyanga-hegység magasabb volt, de a Matopos domboknál sokkal sűrűbb bozót nőtt¹⁶⁵, és a Matopos régiója sokkal szárazabb, ott problémák voltak a vízhiánnyal.¹⁶⁶

SAS Újonc Kurzus/COIN fázis

SAS Újonc Kurzus (SAS Recruit Course)

Ez a fázis 4 hónapos volt, helyszíne az SAS Barracks Cranborne-ban. Ez a fázis a kiválasztási eljárás után következett a kiképzés menetének 1975-76-os átstrukturálása előtt.¹⁶⁷ Ezen fázis átstrukturálás utáni megfelelője a COIN fázis. Csak a korábbi katonai tapasztalattal nem rendelkező szerződéses vagy sorozott állományú jelentkezőknek kellett ezt a fázist teljesíteni, a korábbi katonai tapasztalattal rendelkezőknek és a tiszteknek nem.¹⁶⁸ Ez volt az alapvető katonai ismeretek és készségek elsajátításának időszaka. A jelöltek megtanulták, hogyan olvassanak térképet, navigálják magukat térképpel és iránytűvel, tanultak még fegyverkezelési ismereteket és lövészetet, köztük jungle lane lövészetet is csináltak, ami abból állt, hogy a bozótban a kiképzők által működtetett hirtelen felbukkanó célpontokra tüzeltek két egymás után gyors ütemben leadott egyes lövéssel (double tap), vagy olyan célpontokra lőttek, amik részben bozótok vagy fák takarásában voltak, és meg kellett a jelölteknek tanulni észrevenni az összes rejtett célpontot, és nem mögéjük sétálni, hanem alacsonyan a bokrok közé lőni, ahol a célpont takarásban feküdt. Ennek a gyakorlatnak a célja az volt, hogy a jelölt megtanulja a pontos lövések gyors leadását, de ugyanakkor löszert is spóroltak vele (ezért használták a két gyors ütemben leadott egyes lövést, és nem a sorozatlövést). A hagyományos lőtéri és jungle lane lövészetet addig gyakorolták, amíg ösztönös nem lett, legalább 2-3 lövészeti foglalkozás volt egy héten, mert ezen volt a fő hangsúly. Tanultak még hagyományos hadviselést is, de a felkelések elleni hadviselés a felkészítésben nagyobb szerepet kapott.

¹⁶⁵ Ratte közlése alapján

¹⁶⁶ C. Riddell közlése alapján

¹⁶⁷ C. Riddell közlése alapján

¹⁶⁸ C. Riddell és Ratte közlései alapján

Egy átlagos nap ebben a fázisban erőnléti kiképzéssel kezdődött, utána előadások és gyakorlati foglalkozások voltak például az ellenség által használt összes lőfegyvertípus használatáról, mert az SAS a külföldi bevetéseken ezeket használta.

A kurzus ideje alatt alvás- és ételmegvonás nem fordult elő. A lemorzsolódás ebben a fázisban nagyon alacsony volt. A bukás többségében a teljesítmény hiányának volt köszönhető, nem a jelöltek adták fel a kurzust és nem is a sérülés volt az oka. Az SAS Újonc Kurzusból akkor menesztettek egy jelöltet, ha az nem tudott megfelelni a követelményeknek.¹⁶⁹

COIN (Counterinsurgency) fázis

A fázis helyszíne a Gwaai bánya területe, a Matopos dombok mellett. A fázis hossza 3 hónap. Ezen fázis váltotta az SAS Recruit Course-t a kiképzés 1975-76-környéki átstrukturálása után, sorrendben pedig az alapkiképzés után és a pre-rev előtt helyezkedik el. Ezt a fázist, a régi struktúrában létező megfelelőjéhez, SAS Újonc Kurzushoz (SAS Recruit Course) hasonlóan, csak a korábbi katonai tapasztalattal nem rendelkező szerződéses és sorozott állományú jelentkezőknek kellett teljesíteni.¹⁷⁰

Egy átlagos nap erőnléti kiképzéssel kezdődött ebben a fázisban, különösképpen sok futással, utána előadásokat tartottak, melynek témája lehetett küldetések, műveleti tervezés, parancsok végrehajtása, illetve a szabvány négyfős csoportokban való működés. Megtanulták azt, hogyan mozogjanak a bozótban, hogyan jelöljenek ki egy biztonságos előretolt műveleti helyet (LUP – Lying-up place), ahol például ha a műveleti területen kell aludni, 100 méterrel a célhelyszíntől továbbhaladva egy ún. hurkot (dog leg) kell csinálni, ami lehetetlenné teszi a nyomolvasást, mivel alapszabály, hogy soha nem aludhat a katona a műveleti területen a nyomain. Éjszakai gyakorlatok is előfordultak, például éjszakai navigáció. A kiképzés során nagy figyelmet fordítottak a lövészeti készségekre, egész idő alatt egyetlen kivétellel minden egyes nap éles lőszerezet gyakoroltak, egy alkalommal legalább 100 lőszert ellőve, de gépkarabéllyal mindig csak a két egymás után gyors ütemben leadott egyes lövést (double tap) gyakorolták, soha nem lőttek sorozatlövést, mert azt lőszerpocsékolásnak tartották. Ha valaki sorozatlövést adott le a lőtéren, a kiképző fejbeapta fegyvere válltámaszával. A

¹⁶⁹ C. Riddell közlése alapján

¹⁷⁰ R. Riddell közlése alapján

sorozatlövést csak a golyószóróval vagy a géppuskával alkalmazták. Jungle lane lövészet¹⁷¹ itt is előfordult, és az egyik legfontosabb elsajátítandó ismeret volt, valamint éjszakai lövészet és az éjszakai rajtaütés gyakorlása is előfordult, amire szükség is volt, mert a legtöbb ember a célpont fölé lő éjszaka. Erre volt egy nagyon hatékony módszerük: éjszaka, amikor a holdfény vagy a csillagok fénye világítja csak be a terepet, amikor meglátják a célt, egy gyors célzással célba veszik azt, majd szándékosan a kezdőponttól egy méterrel lejjebb céloznak. Voltak rajtaütés-gyakorlataik is, minden éles lőszerrel. Volt egy kiszáradt folyómeder, meredek parttal. Kb. másfél méter magas, faoszlopokon elhelyezett céltáblák sorakoztak lefelé a folyómederben, és a céltáblák a talajjal egy szinten voltak. Ezen a területen tanították meg az SAS leendő tagjainak a rajtaütések kivitelezését, és az éjszakai lövészetet is. Ezen fázis alatt tanulták meg a jelöltek a navigációt, illetve a járőrözés metódusait is, és rendszeresen csináltak hosszú járőrutakat. Nagyon fontos elsajátítandó ismeret volt még a táborokon való rajtaütések megtervezésének és kivitelezésének metódusa. Az ún. fire and movement (rajszintű hadmozdulatok), ami még egy kiemelten fontos ismeret volt, pedig abból állt, hogy a csoport minden második tagja a bozót sűrűségétől függően fekvő vagy álló helyzetből tüzel, míg azok, akik nem ezt teszik, előrefutnak 10 métert, majd ők nyitnak tüzet az ellenségre, mialatt mögöttük levő társaik futnak előre, amíg ki nem előzik 10 méterrel az őket fegyvertűzzel fedezőket. Ezen kívül a kommunikációs ismereteket is el kellett sajátítani. A rádiók használatát és a rádiózás alapjait a VHF A76 rádiókon kellett megtanulni.¹⁷² A műveleti területen az SAS tagjai az üzeneteket hang formájában kapták, és Morse-kóddal válaszoltak rá.¹⁷³ A nyomolvasás technikáját a jelölteknek a Wankie Nemzeti Park parkőrei tanították meg.

A löfegyveres kiképzés része volt még a gránátok és puszkagránátok használatának elsajátítása, aknavetők használata, illetve a nehézgéppuskák (12,7 mm) megismerése. Ebben a fázisban képezték ki őket az ellenség által használt összes löfegyverre, illetve tűztámogatás nyújtására.

A COIN fázis 3 hónapja alatt a kiképzés folyamatos volt, összesen egy hétvégenyi kimenőt kaptak a jelöltek.

¹⁷¹ Nem találtam magyar megfelelőjét, a bozótban részben a növényzet takarásában levő vagy a kiképzők által működtetett hirtelen felbukkanó célpontokra tüzeltek két egymás után gyors ütemben leadott egyes lövéssel (C. Riddell közlése alapján)

¹⁷² R. Riddell közlése alapján

¹⁷³ C. Riddell közlése alapján

A COIN fázis alatt nagyon alacsony volt a lemorzsolódás. Ekkor nem annyira volt semmilyen felmérés, ebben a fázisban a gyakorlati ismeretek elsajátításán volt a fő hangsúly.¹⁷⁴

Bekötött ugrás kiképzés

Az SAS minden tagjának kötelező volt a bekötött ugrás kiképzés elvégzése.

Lásd Selous Scouts Továbbképzések

All-In kurzus

A kurzus egy SERE-kiképzésként (Survive, Evasion, Resistance and Escape – Túlélés, Elkerülés, Ellenállás, Kiemelés) fogható fel, helyszíne az Inyanga-hegység, de volt, amikor a Kariba-tónál tartották, hossza a menekülési fázissal együtt nagyjából 1 hét¹⁷⁵. Magát a kurzust 1972-ig tartották, utána a háború intenzívvé válásával már csak elvétve tartottak még néhány alkalmat, majd végleg kivették a kiképzési feladatok közül, és a helyét egy éles bevetés váltotta fel, és csakis ezután válhatott a jelentkező az SAS teljes jogú tagjává.¹⁷⁶

Willem Ratte az egység történetének utolsó All-In kurzusát csinálta végig. Visszaemlékezése szerint ők egyhuzamban három bevetésen is részt vettek, de egyiken sem volt harcérinkezés az ellenséggel, így a helyzet sem volt adott, hogy az SAS tagjaivá kvalifikálják magukat, ezért egy All-In gyakorlaton kellett részt venniük. Azt a feladatot kapták, hogy végezzenek felderítést az ellenségről. Ejtőernyővel leugrottak az Inyanga-hegységbe, majd, 1 óra múlva az SAS század többi tagja pedig utánuk eredt. Az üldözők feladata, hogy a jelöltek elkapása után vallassák őket. Magukat a leendő SAS-tagokat csoportokra osztották, és minden csoport kapott egy feladatot. Willem Ratte csoportja az Inyangai rendőrőrs felderítését kapta feladatul, és volt is egy felettesük, aki felé kommunikálni kellett a megszerzett információt, egy erre a célra kapott HF rádión keresztül.¹⁷⁷

Jake Harper-Ronald könyvében úgy emlékezett vissza, hogy négyfős csoportokat alkottak a jelöltek, és napi kétszer kellett helyzetjelentést adniuk felettesüknek, értesítve az egész századot a műveleti terveikről, de ez hamar nyilvánvalóvá vált mindenkinek, hogy arra szolgál, hogy elárulják a saját pozícióikat, és könnyebben felkutassák őket. Amikor leadták az

¹⁷⁴ R. Riddell közlése alapján

¹⁷⁵ Ratte és Wilson közlései alapján

¹⁷⁶ C. Riddell és Ratte közlései alapján, Budd 100-101.

¹⁷⁷ Ratte közlése alapján

első jelet, 15 perc múlva meg is jelentek üldözőik. Az egész gyakorlat arra volt kiépítve, hogy elfogják a leendő SAS-tagokat, és vallatótechnikáknak vessék alá őket.¹⁷⁸

Rob Wilson idejében viszont a hangsúly inkább a gyakorlatokon volt, nem annyira az elfogáson. Ekkor a kontaktjaik valóban a segítők voltak. Miután kijuttatták őket a műveleti területre, különféle feladatokat kaptak, melyek között a különböző helyek felderítése mellett katonai bázis parkolójában autókban robbanóanyag elhelyezése, majd egy helyi kontakt segítségével kiszivárgás a helyszínről, majd egy egy másik kontakttól kenut szerezve eljutás egy biztonságos szigetre. Ezalatt az út alatt ha megtalálták őket üldözőik, vallatásnak vetették alá őket, majd elengedték, hogy teljesítsék a feladataikat, de az is lehetséges volt, hogy a leendő SAS-tag úgy fejezte be minden feladatát, hogy közben nem kapták el, ahogy maga Rob Wilson járt.¹⁷⁹

Az eligazításon elmondták nekik, bármit használhatnak vagy megtehetnek a feladat elvégzése érdekében, csak ne veszélyeztessenek életüket, ne szegjenek törvényt illetve semmi túlzottan meggondolatlan dolgot. A vallatótechnikák, amiket a jelöltek elkapása után bevetettek, a fej víz alá nyomása, mindeközben Willem Ratte visszaemlékezése szerint azt akarták megtudni, merre bujkálnak csoportjának többi tagjai. A következő vallatási technika, amit még használtak, hogy a jelöltet székhez kötötték, fejére egy vizes zsákot húztak, melyet hideg vízzel locsoltak.¹⁸⁰

Az All-In során a jelöltek élete és komolyabb testi épsége nem forog veszélyben¹⁸¹, de egy kínvallatás pszichológiai és korlátozottan fizikai megtapasztalását élik át az SAS leendő tagjai. Willem Ratte elmondása alapján azt várják el, hogy ezen körülmények között se beszéljenek a jelöltek. A lényeg az, hogy megvan-e a tűrőképességük, hogy átvészeljék a nehéz helyzeteket. Azt pedig, hogy a végén megfelelt-e az illető a gyakorlaton, „kínzóí” döntik el az aközben nyújtott viselkedése alapján.¹⁸² Az All-In megpróbáltatásait a leendő SAS-tagok többsége sikerrel vette.¹⁸³

¹⁷⁸ Budd 100-103.

¹⁷⁹ Wilson közlése alapján

¹⁸⁰ Ratte közlése alapján

¹⁸¹ Ratte és Wilson közlései alapján

¹⁸² Ratte közlése alapján

¹⁸³ Ratte közlése alapján

Továbbképzések az egység tagjainak

A legtöbb kurzus egy változó hosszúságú, napirend szerint 8-5-ig tartó elméleti és gyakorlati továbbképzés csak a hétköznapiakon, azon kívül a résztvevők eltávoztak. A kurzusokon már nem fordult elő alvás- vagy ételmegvonás. Ekkor már megszűntek a fizikai gyakorlatokkal járó büntetések is, a katonák már csak azért voltak a kurzusokon, hogy tanuljanak. A továbbképzések előnye az volt, hogy előbb kaphattak ezáltal előléptetést a katonák.

A kurzusok nagy részét a katonák nagy többsége sikerrel teljesítette, lemorzsolódás csak elvétve fordult elő. Ha mégis, a katona továbbra is az egység tagja maradhatott, legfeljebb az előléptetése később történt meg, mint a kurzus sikeres elvégzése esetén.¹⁸⁴

Jeladózás kurzus

A kurzus helyszíne az SAS Barracks, Cranborne-ban, hossza 4 hét.

Az SAS tagjai itt azt tanulták meg, hogyan létesítsenek kapcsolatot rádión keresztül. Elsősorban a morse-kódot sajátították el. Minden, az SAS által használt TR-48 rádióval való kommunikációhoz morse-kódot használtak, a hangüzenet műveletek közben nagyon ritka volt, de a hangüzenetek továbbítását is meg kellett itt tanulni. Fontos ismeret volt még az, hogy hogyan működik az antenna, és hogyan állítsák fel, illetve a rádióhullámokról, frekvenciákról és a kódszavakról illetve kódokról (shackle, riddle) szereztek ismereteket, a kurzus végén pedig vizsgáztak az elsajátított ismeretekből a katonák. A morse-kód vizsgán egy percük volt a katonáknak arra, hogy minél több szót leírjanak, az átlagsebesség 20 szó körül volt.

Egy átlagos nap ezen a kurzuson úgy nézett ki, hogy reggel a fizikai edzés után szemle és eligazítás következett, azután kezdődtek az előadások.

Alap altiszti kurzus (Junior NCOs Cadre)

A kurzus helye a Gwaai bánya, ahol a COIN fázist tartották. Az Alap altiszti kurzus hossza 6 hét.

Ez egy szakaszok szintjére méretezett alapvető katonai vezetői készségeket oktató kurzus, az elsajátítandó ismeretanyaga a fiatal vezetők számára a műveleti utasítások

¹⁸⁴ R. Riddell közlése alapján

adásának folyamata, összeállítása, megfogalmazása katonai műveletekhez, legtöbbször rajtaütésekhez, járőrözésekhez. A gyakorlat itt úgy nézett ki, hogy egy ott lemodellezett felkelőbázis ellen elmentek a résztvevők felderíteni, illetve egy megfigyelőállomást létesíteni (OP – Observation Post), majd pedig visszajöttek, tájékoztatták az illetékeseket és parancsokat fogalmaztak meg, majd végrehajtották a parancsokat egy támadás formájában, ahol természetesen éles lőszert használtak. Megtanították ezenkívül a résztvevőknek a gerilla-hadviselés elméletét és gyakorlatát. A szokásos reggeli erőnléti felkészítés és fegyverellenőrzés után a katonai képességeket is gyakorolják, vannak éleslövészetek illetve sok előadás. Ezalatt a kurzus alatt nagyon sok olyan készséget, amit az SAS-tagok korábbi alapkiképzésük vagy a COIN fázis során elsajátítottak, felelevenítették, csak ezúttal a legnagyobb hangsúly a műveleti utasítások adásán, műveleti tervezésen, művelet végrehajtásán, az ezt követő újjászervezésen és végül a feladat végrehajtása utáni jelentéstételen volt, ahol a kiképzők különböző aspektusokra kérdeztek, és ezekre választ kellett tudni adni, ami viszont a hírszerzési adatok gyűjtésével függött össze. Maga a kurzus kialakítása is sokkal inkább hasonlított a COIN fázishoz, itt megint voltak fizikai gyakorlatok büntetésképp.

Az ismeretek, amiket még átismételtek: rejtőzködés, túlélési ismeretek, fegyverkezelés, tűzvezetés, aknavetők és páncéltörő rakéták és az ún. „bunker bomb” (az SAS saját találmánya, 1 kg plastik robbanóanyagot tartalmazó kézigránát bunkerek ellen) használata.

Amit még lényeges kiemelni, hogy biztatták illetve tanították a résztvevőket arra, hogy bizonyos értelemben másképp gondolkozzanak a vezetési elvekről. Az alap altiszti kurzus keretein belül szerezték meg a légi segítség illetve légicsapások rádióhívásának ismeretanyagát. Miután a résztvevők elvégezték ezt a kurzust, mindenkit előléptettek őrzetűvé.¹⁸⁵

Robbantási kurzus

A kurzus helyszíne az SAS Barracks Cranborne-ban, hossza 8 hét. A kurzusnak 3 fázisa van.

1. Alapismeretek fázis, melynek célja, hogy az alapvető robbantási ismereteket elsajátítsák a résztvevők, mialatt teljesítményük a kurzus további folytatása szempontjából értékelésre kerül.

¹⁸⁵ R. Riddell közlése alapján

2. Emelt szintű fázis, mely a haladó szintű ismeretek gyakorlati használatára tanítja a résztvevőket
3. Szabotázs fázis, melynek célja azok képzése, akik sikerrel teljesítették az emelt szintű fázist. A robbanóanyagok szabotázsra történő felhasználásának elsajátítása ezen fázis célja.¹⁸⁶

Egy átlagos nap a kurzuson 7:45-kor kezdődött egy szemlével, utána előadások következtek. Megtanulták legfőképp az aknatelepítési ismereteket, ezenkívül a vasúti sínek, hidak, repülőgépek, repülőterek, járművek, tankok, épületek és erőművek elleni támadásokat. Rob Riddell kurzusának tagjait elvitték a Salisburyi erőműbe, és egy fentről érkező különleges engedély jóvoltából megmutatták nekik, hogyan lehet a főerőművet kiiktatni úgy, hogy az egész ország hetekig áram nélkül maradjon. Ismeretanyag volt még, hogy egy felderítés során milyen különböző „gyenge pontokat” kell keresni a szabotázs szempontjából.

A Szabotázs fázis alatt a résztvevőket két csoportra osztották, és a Cranborne-ben található Winged Stagger nevezetű bárt az egyik csoportnak teljesen tele kellett raknia csapdákkal, a másik csoportnak pedig be kellett szivárogni és minden csapdát beazonosítani. A kurzus alatt néhányszor voltak tesztek, de a gyakorlati részen volt a hangsúly.¹⁸⁷

Az SAS alap egészségügyi képzése

A kurzus helyszíne az SAS Barracks, Cranborne-ban, hossza 4 hét.

A kurzus tananyaga a vészhelyzeti elsősegélynyújtás, legfőképp az intravénás gyógyszeradagolás, emellett lőtt sebek kimenekítésig való ellátása és a sebesültek állapotának stabilizálása terén való ismeretszerzés. A sebek letisztítását, összevarrását és a sérültek stabilizálását tanulták a kurzus résztvevői. A kurzus utolsó néhány hétvégéjén tartott gyakorlati részen a Salisburyi feketéknek fenntartott kórházban éles helyzetben gyakorolták a sebek összevarrását a vágási sérülést szenvedett betegeken. Normál esetben csak az orvosnak volt ideje összevarrni a fejen és végtagon lévő sebeket, de ekkor az SAS tagjai is csinálhatták, és a helyi érzéstelenítő adását is. De leginkább az intravénás gyógyszeradagoláson volt a fő hangsúly, azt még éjszaka is ki kellett tudni vitelezni. Az adagoló behelyezését pedig

¹⁸⁶ SAS Demolition Course

¹⁸⁷ R. Riddell közlése alapján

egymáson gyakorolták a résztvevők. A kurzus közben teszteken adtak számot ismereteikről a résztvevők. Egy átlagos nap 7:45-kor kezdődött szemlével, utána előadásokkal folytatódott.¹⁸⁸

106 mm-es hátrasiklás nélküli löveg kezelői kurzus

A helyszín Tengwe, a kurzus hossza 2 hét.

A kurzus során az amerikai 106 mm-es és a kínai 75 mm-es harckocsielhárító löveg használatát sajátították el a katonák. Az elméleti oktatásnak része volt a különböző harcjármű-típusok felismerése, harckocsizó-alegységek taktikája, harckocsik álcázásának módszerei és a hátrasiklás nélküli löveg működése, szétszerelése, összerakása és kezelése. Tanultak még elsősegélynyújtást az égési sérülések kezelésére, melyet a hátrasiklás nélküli lövegből hátul távozó lőporgázok esetleges sérülés okozása indokolt. Még a hatnapos háborúról is tanultak, ahol az izraeliek nagy sikerrel alkalmazták a 106 mm-es hátrasiklás nélküli löveget.¹⁸⁹

Maga a kiképzési foglalkozás hétköznapiakon reggel 6:00-tól délután kb. 16:00-ig tartott, szombatokon pedig 8:00-tól 12:00 körül ért véget. A kiképzésnek elméleti oktatás is része volt. Az elméleti oktatás tesztjéből kiindulva széleskörű ismereteket szereztek a hátrasiklás nélküli löveg működési elvéről, taktikai alkalmazásáról, biztonságos kezeléséről.¹⁹⁰ A kiképzés egyik része Salisburyben a Légierő löterén volt, ahol gyakorlati képzésként a 106 mm-es hátrasiklás nélküli löveg belövő lőszerét sütötték csak el, a lövegek elsütésére egy másik helyen, egy farmon került sor, illetve megtanulták fedezékből is elsütni ezt. Magára az éleslövészetre a kurzus utolsó napján került sor. Az éleslövészeten ritkán tudtak sok lőszert ellőni az országra kivetett szankciók miatti lőszerhiány okán, Rob Riddell visszaemlékezése szerint az ő kurzusán kb. 5 db éles lőszert tudtak csak elhasználni.¹⁹¹

Páncélelhárító rakéták kurzus

A képzést a Dél-Afrikai Köztársaság biztosította. A MILAN és ENTAC páncélelhárító rakétákra kaptak kiképzést az SAS tagjai.¹⁹²

Nehézfegyver és légvédelmi fegyver kezelő kurzus

A helyszín Tengwe, a kurzus hossza 2 hét.

¹⁸⁸ R. Riddell közlése alapján

¹⁸⁹ R. Riddell közlése alapján

¹⁹⁰ 1 Special Air Service 106 Recoilless Rifle Course Written Exam. 1980.

¹⁹¹ R. Riddell közlése alapján, 1 Special Air Service 106 Recoilless Rifle Anti Tank Course

¹⁹² R. Riddell közlése alapján

Ezen kurzus alatt a mellékelt ábra és Rob Riddell visszaemlékezése szerint a 7,62x54r kaliberű Gorjunov SZG-43 és az ugyanazon kaliberű PKM géppuska mellett a 12,7x108 mm kaliberű DSK nehézgéppuska és az ellenségtől zsákmányolt 14,5x114 mm-es egycsővű ZPU-1-es vontatott légvédelmi nehézgéppuska (mellyel az összes közül a legtöbbet gyakorlatoztak) mellett a 20x110 mm-es Hispano-Suiza gépágyú használatát sajátították el a résztvevők. Szárazföldi célpontokra éleslövészeti gyakorlatot tartottak, légi célpontként pedig egy Cessna típusú repülőgép körözött felettük, amivel az irányzék használatát gyakorolták, arra löni értelemszerűen nem volt engedélyezett. A nehézgéppuskák és gépágyúk használatán kívül a ZU-23 típusú 23 mm-es légvédelmi gépágyúra és a Sztrela-2 vállról indítható légvédelmi rakétára is kaptak kiképzést, de erre csak elméletit, nem lőttek vele.¹⁹³

Rob Riddell még hozzátette: „*Mindent vakon szét tudtunk szerelni. [...] Erre lettünk kiképezve. [...] Meg tudtuk csinálni vakon, időre.*”¹⁹⁴

Harci bűvár kiképzés

A képzést a Dél-Afrikai Köztársaság Haditengerészete biztosította az 1970-es évek elejé-kezepe óta, helyszíne a simonstowni Haditengerészeti Bázis, hossza 3 hónap.

A kurzusnak 2 fázisa van: egy 2 hónapig tartó sűrített levegős bűvárpalackos merülő fázis (nagyjából 30 óra összes merülési idővel) és egy 1 hónapos, félig oxigén-héliumos, félig zártkörű oxigén-újralégző készülékes (oxygen rebreather) (nagyjából 50 óra merülési idővel) harci bűvár fázis.

Egy átlagos nap a kurzuson 6:00 órakor kezdődött, elmentek a kiképzőhelyre és itt vagy előadások, vagy merülések következtek (amit majdnem minden nap csináltak a résztvevők). Volt egy gyakorlatuk, amit úgy hívtak, hogy „skinny”, mert ezt bűvárruha nélkül kellett csinálni. Ez a következőkből állt: egy kör volt, kiugrottak a Klepper kenukból a hideg vízbe, elúsztak egy nagy állványzathoz nagyjából 100 méter távolságban, felmásztak a köteleken, átmentek rajtuk majd lementek az állványzat másik oldalán, majd egy bóját megkerülve kiúsztak, vissza a szárazföldre, körbefutották a bűvárkiképzőközpontot, majd pedig visszamentek a táborba, ahonnan indultak. Ezt a gyakorlatot az első két héten csinálták. Az első két intenzív hét egy kiválasztó szakasznak is felfogható, arra mentek rá, hogy meg tudják-e törni a résztvevőket. Mindeközben ezen időszak alatt intenzív orvosi vizsgálatoknak

¹⁹³ R. Riddell közlése alapján, 1 (Rhodesian) Special Air Service Training Troop Anti-Aircraft and Heavy Weapons course

¹⁹⁴ R. Riddell közlése alapján

vetették alá őket, különösen a fogakra nagyon figyeltek, röntgenezték, hogy ne legyen bennük kicsi rés, lyuk sem, mert ha nagy mélységben sűrített levegőt szívnak be, és azzal a rés megtelik, amikor jönnek fel a felszínre, a fog fel tud robbanni a szájukban.¹⁹⁵

Merülés minden nap volt, volt, hogy a délután folyamán előfordult még egy. Az első merülés alkalmával csak 3 méter mélyre merültek, és megtanulták az alapokat: hogyan lélegezzenek a palackban, tisztítsák meg a maszkjukat, a tömlőket és hogyan lélegeztessék a csapattársaikat. Nagyon sokszor csinálták a sűrített levegős tartállynál sűrített levegős merülést, amivel olyan mélységekbe is le lehet merülni, ahová nem sűrített levegővel nem lehetne, mert azzal csak 30 méterig lehet lemenni.

Az oxigén-újralégző készülékes merülések mindig hosszabb időtartamúak voltak (alkalmanként több órák voltak). Előfordult még vízi navigáció, valamint egy hosszú távú úszás is, amikor a bűvároknak Fish Hoekből, egy szomszédos városból kellett a False Bay nevű öblön keresztül egyenes vonalban visszaúszni Simonstownba.¹⁹⁶

Léteztek még további kurzusok az SAS tagjai számára, de adatközlőim közül senki sem végezte el ezeket. A további kurzusok: MA3 (Medical Advanced class 3) Egészségügyi képzés, MA2 (Medical Advanced class 2) Egészségügyi képzés, MA1 (Medical Advanced class 1) Egészségügyi képzés, Katonai szabadeső ugrás, Zárfeltörés kurzus.¹⁹⁷

Karakterológia a kiválasztási és kiképzési követelmények tükrében

Az SAS katonák általános karakterológiai elemzésénél a kutatásom elején Barbara Cole *The Elite: The Story of the Rhodesian Special Air Service* című munkájának állításaiból, illetve Ron Reid-Daly *Selous Scouts Top Secret War* című művének az SAS tagjaira vonatkozó fejezetéből indultam ki.

Az átlagos SAS katona életkora jóval fiatalabb, mint manapság a különleges műveleti erőkhöz szolgálók életkora¹⁹⁸, ez különösképp igaz azután miután lehetővé tették a sorozott állomány jelentkezését az egységbe. Átlagéletkoruk 19-21 év. Sokuknak az SAS az első egysége, ahol szolgált, nem rendelkeztek korábbi harci, de katonai tapasztalattal sem az egységbekerülés előtt.¹⁹⁹

¹⁹⁵ R. Riddell közlése alapján

¹⁹⁶ R. Riddell közlése alapján

¹⁹⁷ R. Riddell közlése alapján

¹⁹⁸ Ratte közlése alapján

¹⁹⁹ C. Riddell, R. Riddell és van Zyl közlése alapján

Reid-Daly szerint az SAS a magánzókat keresi.²⁰⁰ Ezt az állítását nem sikerült megerősíteni. A kiválasztási folyamatban nagy szerepet kapnak ugyan az egyénileg teljesítendő menetgyakorlatok, ugyanakkor a csapatmunka mind a pre-rev folyamán, illetve, amikor ezt még nem alkalmazták, csoportos menetgyakorlatra mindig sor került, ahol akár egymást is értékelték a résztvevők.²⁰¹ Mivel az SAS is csoportokban megy műveletekbe, így a csapatmunkára való képesség, illetve maga a csapatmunka itt is fontos.

Az SAS leendő tagja fizikailag fitt kell, hogy legyen, de leginkább az állóképességre van szüksége, ezért a vékonyabb, inkább állóképességi sportokra alkalmas alkattal rendelkező jelentkezők jobban tudtak teljesíteni a kiválasztás során.²⁰²

Amint azt Barbara Cole is megemlíti, az SAS tagjainak viszont leginkább a mentális erőnléttel és kitartással kell rendelkezniük, ami még a fizikai képességeiknél is fontosabb követelmény²⁰³, ezt példázzák akár a John van Zyl által elmondottak, miszerint a menetgyakorlatok fázisban a legtöbb időkorlát túllépése nem a jelentkező kizárásával járt, hanem nehezítéssel²⁰⁴, és a Willem Ratte által elmondott esetben pedig még a gyorsított menetgyakorlat idejének túllépése esetén sem zárták ki a résztvevőt, aki egyébként rendelkezett az SAS által elvárt jellemvonásokkal²⁰⁵. Abból is erre a feltevésre lehet következtetni, hogy a legtöbben önként lépnek ki a kiválasztási folyamaton, mert túlfeszítették a mentális tűrőképességüket, nem az okozza a legtöbb jelölt vesztét, hogy képtelenek például egy fizikai vagy épp lövészet teszten megfelelni.

Konklúzió

A kiképzés tükrében azt a megállapítást lehet tenni, hogy a Selous Scouts azon tagjai, akik ál-gerilla műveletekben való részvételre kaptak kiképzést, kiterjedten alkalmazták a hárombetűs ügynökségeknél használatos beszivárgási és hírszerzési technikákat és módszereket. Maga az egység leginkább a hírszerzésre volt specializálva, ellentétben az SAS-szel. Akik a Selous Scouts tagjai közül nem kaptak kiképzést az ál-gerilla műveletekben való részvételre, leginkább egy nagyrészt légideszant-képzettség nélküli kiemelkedő képességű harctéri nyomolvasó egységként foghatóak fel. Az SAS sokkal inkább a kinetikus műveletek

²⁰⁰ Reid-Daly 136-137.

²⁰¹ Ratte közlése alapján

²⁰² R. Riddell közlése alapján

²⁰³ Cole 18, 96.

²⁰⁴ van Zyl közlése alapján

²⁰⁵ Ratte közlése alapján

végrehajtására szakosodott egység, valamint kiterjedtebben alkalmazta a speciális katonai beszivárgási technikákat (mind bekötött, mind szabadeső ejtőernyős ugrás, mind vízi beszivárgási technikák).

Az SAS-jelöltek kiképzése sokkal inkább alapszintű, amit mi sem példáz jobban, mint az a tény, hogy egy katonai tapasztalatokkal rendelkező jelentkezőnek nem kellett végigcsinálnia mindazt, csak a kiválasztást, a bekötött ejtőernyős ugrás képzést és vagy az All-In fázist, vagy, miután azt beszüntették, egy éles bevetésen kellett bizonyítania. Ezenfelül az SAS-ben, mivel hamarabb engedélyezték a sorozott állomány jelentkezését, sokkal több korábbi katonai tapasztalattal nem rendelkező jelölt volt, amit az átlagéletkoruk is igazol. A Selous Scouts tagjai kicsivel idősebbek, többen már szolgálatot teljesítettek különböző egységekben a kiválasztási folyamat megkezdése előtt.

A két egység tagjainak általános karakterisztikájával kapcsolatban az a következtetés vonható le, hogy megállapíthatunk egy általános karaktert a különleges műveleti erők számára, ugyanakkor ez a karakter sok közös vonást tartalmaz az általam vizsgált két egységnél. Ahogy Rob Wilson, aki mindkét alakulatban szolgált, mondta, ugyanazt az embertípust keresik mindkét alakulatban.²⁰⁶ Mind az SAS, mind a Selous Scouts tagjával szemben a legfontosabb elvárás az egyénnel szemben a mentális erőnlét, ezt követi a fizikai állóképesség. Habár az egyéni munkaképességre is szükség volt, a jelentkező más jelentkezőkkel szemben való elvárása a csapatmunkára való hajlandóság volt, ami nagy szerepet kapott. Ami különbségként felfogható a két egység tagjainak általános karakterisztikáját illetően, az csak részben a rekrutáció, kiválasztás és kiképzés által támasztott követelmények kapcsán tér el. Az átlagéletkor különbsége lehet ennek oka, mert betudható annak, hogy az SAS-nél hamarabb lett engedélyezve a sorozott állomány jelentkezése, mint a Selous Scouts-nál. Különbségként jelentkezett még az a tény, hogy a Selous Scouts fekete tagjai rendelkeztek bizonyos általánosságban náluk jelentkező erősségekkel és gyengeségekkel, azonban ez eltérő életszínvonalukból, kultúrájukból és hagyományaikból fakadt, és nem a rekrutáció, kiválasztás vagy kiképzés által meghatározott követelmények következménye volt.

A kutatás további perspektíváiként további adatközlők gyűjtése a célom, különös tekintettel a fekete, korábbi Selous Scouts interjúalanyokra, akiket eddig nem tudtam elérni, mert a Zimbabweben jelenleg fennálló politikai helyzet miatt nem vállalják fel múltjukat.

²⁰⁶ Wilson közlése alapján

Célként tűztem ki továbbá az ezen két egység tagjai számára elérhető továbbképzések ismertetése mellett a hadszíntéren használt taktikák és az alakulatok által betöltött szokványos illetve nem szokványos feladatkörök bemutatását.

Bibliográfia

Balaam, Andrew J.: Bush War Operator. Memoirs of the Rhodesian Light Infantry, Selous Scouts and Beyond. Solihull, 2014.

Balaam, A. J.: Skuzapo. The Untold Story. Magánkiadás, 2024.

Bax, Timothy: Three Sips of Gin. Dominating the Battlespace with Rhodesia's Elite Selous Scouts. Solihull, 2013.

Baxter, Peter: Rhodesia. A Complete History 1890-1980. Portland, 2018.

Cline, Lawrence E.: Pseudo Operations and Counterinsurgency: Lessons From Other Countries. Carlisle, 2005.

Cole, Barbara: The Elite: The Story of the Rhodesian Special Air Service. Amanzimtoti, 1984.

Cronin, John R.: The Bleed. With the Marines in Vietnam, and the RLI and Selous Scouts in Rhodesia. Magánkiadás, 2012.

Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms, 2001.

Frame, John: The Rhodesian Civil War (1966-1979). New Generation Publishing, 2018.

French, Paul: Shadows of a Forgotten Past. To the Edge with the Rhodesian SAS and Selous Scouts. Solihull, 2012.

Harper-Ronald, Jake, Budd, Gregory Michael: Sunday, Bloody Sunday. A Soldier's War in Northern Ireland, Rhodesia, Mozambique and Iraq. Galago Publishing, 2009.

Kiss Álmos Péter: Álgerillák – Nélkülözhetetlen erők az aszimmetrikus hadviselésben. In: Aszimmetrikus hadviselés a modern korban. Kis háborúk nagy hatással. Szerk. Resperger István, Kiss Álmos Péter, Somkuti Bálint. Budapest, 2013. 307-323.

Kőszegvári Tibor: A jövő század hadviselése és a különleges erők. Hadtudomány 7. (1997) 45-58.

Kőszegvári Tibor: A különleges katonai műveletekről. Hadtudomány 16. (2006) 21-31.

McAleese, Peter: Beyond No Mean Soldier. The Explosive Recollections of a Special Forces Operator. Solihull, 2015.

Melson, Charles D.: Fighting for Time. Rhodesia's Military and Zimbabwe's Independence. Havertown, 2021.

Moorcraft, Paul, McLaughlin, Peter: The Rhodesian War. A Military History. Cape Town, 2008.

Neville, Leigh: The Elite. The A-Z of Modern Special Operations Forces. Oxford, 2019.

Pittaway, Jonathan: Selous Scouts Rhodesia: The Men Speak. Dandy Agencies Ltd. 2017.

Pittaway, Jonathan: Special Air Service Rhodesia: The Men Speak. Dandy Agencies Ltd. 2016.

Reid-Daly, Ron, Stiff, Peter: Selous Scouts Top Secret War. Cape Town, 1982.

Ryan, Mike, Mann, Chris, Stilwell, Alexander: The Encyclopedia of the World's Special Forces. London, 2011.

Sommer, Barbara W.: Quinlan, Mary Kay. The Oral History Manual. Lanham, 2009.

Stranack, Barry: Demand a Brave Heart. A True Story. Magánkiadás, 2016. (Kindle)

Tayler, Keir, Rodriguez, Janet: A Weapon in His Hand. Camino, 2015.

Wessels, Hannes: Men of War. The Fighting Few Who Took on the World. Darling, 2020.

Online elérhető interjúk

Skuzapo! An African Selous Scout's Story. YouTube-interjú. Feltöltés dátuma: 2024. 08. 05.
<https://www.youtube.com/watch?v=vFmVeQPrsbQ&t=743s> (letöltés ideje: 2024. december 4.)

Internetes címek

Selous Scouts Nominal Roll - <https://www.theselousscouts.com/ScoutsRoll.php> (letöltés ideje: 2024. október 1.)

Lekérdezett interjúk

Angus Christie (Selous Scouts) – email 2024. 11. 14.

Barry Stranack (Selous Scouts) – email 2024. 09. 23.

Chris Cocks (RLI/PATU) – 2 óra 2024. 09. 04., 2024. 09. 07.

Colin Riddell (C Sqn SAS) – 7 óra 2024. 08. 30., 2024. 09. 13., 2024. 10. 11.

Jean-Michel Caffin (C Sqn SAS) – 2 óra 15 perc 2024. 08. 24.

John van Zyl (RLI) – 3,5 óra 2024. 08. 28., 2024. 09. 05., 2024. 09. 10.

Keir Tayler (Selous Scouts) – 1,5 óra + email 2024. 08. 26.

Mark Forshaw (Selous Scouts) – 6 óra 2024. 10. 25., 2024. 12. 15.

Rob (Wings) Wilson (C Sqn SAS/Selous Scouts) – 2,5 óra 2024. 11. 30., 2024. 12. 14., 2024. 12. 23.

Rob Riddell (C Sqn SAS) – 15,5 óra 2024. 09. 01., 2024. 09. 15., 2024. 09. 29., 2024. 11. 03.

Willem Ratte (C Sqn SAS) – 1 óra 15 perc + email 2024. 11. 21.

Interjúalanyoktól kapott dokumentumok

SAS Demolition Course. 1978. (forrás: Rob Riddell)

1 (Rhodesian) Special Air Service Training Troop Anti-Aircraft and Heavy Weapons Course. 1978. (forrás: Rob Riddell)

1 Special Air Service 106 Recoilless Rifle Course Written Exam. 1980. (forrás: Rob Riddell)

1 Special Air Service 106 Recoilless Rifle Anti Tank Course. 1980. (forrás: Rob Riddell)

1 Special Air Service Training Troop Selection Course 3/80. 1980. (forrás: Jean-Michel Caffin)

Mellékletek

1 SPECIAL AIR SERVICE TRAINING TROOP SELECTION COURSE 3/80												
DURATION : 24 APRIL - 21 MAY 1980											PASSED 13/FAILED 26	
NUMBER	RANK	NAME	B/R PRE	BOX MARCH	B/R B/M	2ND LEG	SPEED MARCH	3RD LEG	4TH LEG	FINAL B/R	POSTINGS	
326980	F/R	Allardyce N.C.	11	20 HRS	-	18.06	4.19	11.25	16.12	7		
729644	Cpl	Gaffin J.M.	2	"	-	18.06	4.37	10.30	14.40	2		
128994	Rfn	Cilliers K.A.	9	"	"	18.08	3.59	11.25	16.10	12		
127074	Rfn	Dallas J.S.	10	"	"	19.45	4.18	10.35	14.40	6		
727940	LCpl	Gribbon B.F.	4	"	"	21.55	4.20	11.00	14.40	3		
728440	Sgt	Hutchinson R.	1	"	"	18.06	4.19	10.30	14.40	1		
729836	LCpl	Kropp	5	"	"	19.45	4.06	11.25	16.12	5		
730258	Tpr	Mackay J.V.	3	"	"	18.25	4.09	11.25	16.10	4		
132201	Rfn	Rutledge J.B.	12	"	"	18.05	4.22	11.00	14.40	11		
730301	Tpr	Spearbund	7	"	"	19.45	4.21	10.35	14.40	9		
728767	Tpr	Windrum G.P.	6	"	"	18.08	4.20	11.25	16.15	10		
130048	Tpr	Van Breda	13	"	"	18.25	5.00	10.30	14.40	13		
730111	LCpl	Lewis J.	8	"	"	18.05	4.21	11.25	16.15	8		
123487	Tpr	Rea	15	"	"	GAVE UP						
122717	Tpr	Clarke	14	"	"	21.55	5.15	FAILED				

S.G. Hornby Lt.
(S.G. Hornby) Lt,
Trg Ofcr.

INSTRUCTORS :
Lt S.G. Hornby (781396)
Capt P.H. Fitzgerald (781183)
728063 Sgt. Tunney F.
727593 Sgt. Lemmer D.

S.G. Hornby Lt.
(S.G. Hornby) Lt.,
Trg Offr.

INSTRUCTORS :

Lt S.G. Hornby (781396)
Capt P.N. Fitzgerald (781183)
728063 Sgt. Tunney F.
727593 Sgt. Lemmer D.

1. kép: Dokumentum egy 1980-ban tartott SAS kiválasztás végső eredményeiről, az SAS Kiképzőcsapat akkori vezetőjének, Stan Hornbynak az aláírásával. (forrás: Jean-Michel Caffin)

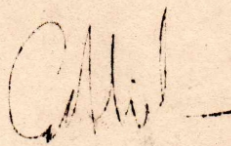
Telephone : 707481
Extension : 223

1 SAS,
P Bag 6320,
Cranborne,
Salisbury S.60.

July 1978.

SAS DEMOLITION COURSE

1. The duration of the course is a total of 8 weeks from ~~21~~ 7 August ~~July~~ to 30 September.
2. The course is broken down into three phases.
 - a. Basic Phase from ~~21~~ 7 July to 18 ~~September~~ August.
 1. The aim of this phase is to train students in basic demolitions with a view to assessing their suitability to continue to the advanced phase.
 - b. Advance Phase from ~~21~~ 21 August to 16 September.
 1. The aim of this phase is to train members in the practical use of advanced demolitions.
 - c. Sabotage Phase from 18 September to 30 September.
 1. The aim of this phase is to train those who have passed the advanced phase facets of sabotage by using explosives.
3. Students are to report to SAS Orderly Room on Monday ~~21~~ 7 August ~~July~~ at 0745.
4. Dress is to be No. 6 unless otherwise detailed.
5. All students to be in possession of writing material.

(G.A. Wilson) Capt,
2IC.

2. kép: Az SAS Robbantási kurzusának ismertetője (forrás: Rob Riddell)

SPECIAL AIR SERVICE

106 RECOLLESS RIFLE COURSE WRITTEN EXAM

10 MARCH 1960

HPS : 150

TIME ALLOWED : 1½ HOURS

	<u>MARKS</u>
1. Name the 4 main components of the 106 Rcl rifle and name the 4 main parts of the green stand.	8
2. Give the 5 main safety precautions of the 106 Rcl Rifle.	5
3. Give the fire power characteristics of the 106 and the ranges applicable to the first characteristic.	8
4. Draw and explain the back blast of the 106.	6
5. Name all and explain one of the principles of siting A/TK weapons.	10
6. Define Defilade.	3
7. Give the duties and responsibilities of the : a. Platoon Commander b. Section Commander	10
8. Give the 6 O's given by the D.C. reference the loading and unloading the 106.	6
9. In what position is the order to load given in.	2
10. a. Give an example of a preliminary fire order b. In what position is this given in c. Give the sequence of a fire control order d. In what position is this given in	10
11. a. Give the Regs of a fire position b. Give the sequence of setting up a fire position	15
12. a. Draw and explain the reticle pattern of the M920 106 Sight b. Give 4 characteristics of the sight unit c. Define : i. aiming point ii. sighting point	10
13. a. Give the 4 types of ammunition used for the 106 b. Give the type, weight, markings, M.V. and range of the type of ammunition available to us	10
14. Give the 4 characteristics of the 12,7 Round	4
15. Give the examination of equipment or preparation before firing,	8
16. Give the 5 causes of stoppages.	5
17. Give the causes of failure to fire.	10
18. Give the 5 points for treatment of burns.	10
19. a. Illustrate the rule of Nine. b. Give the formulas for calculating the % burns	10

3. kép: Az SAS 106 mm-es hátrasiklás nélküli löveg kezelői kurzusának elméleti írásbeli tesztje (forrás: Rob Riddell)

1 SPECIAL AIR SERVICE
106 RECOILLESS RIFLE AIR TANK COURSE
PROGRAMME FOR WEEK NO 1 (TUES 25 MARCH - FRIDAY 28 MARCH 1980)

<u>COURSE</u>						
DATE	TIME	SUBJECT	METHOD	INSTRUCTORS	LOCATION	REMARKS
TUES 25 MARCH	0800 - 0900	PT	PRAC	CPL SCHULTZ/CPL BEDFORD	L	PT ORDER
	0900 - 1000	OPENING ADDRESS CHARACS OF 106 REC	LEC LEC	SGT RIDDELL	L.R. L.R.	
	1030 - 1130	INTRO & GEN DESCRIPTION WPN DRILLS	LEC/PRAC PRAC	CPL SCHULTZ/ CPL BEDFORD	W.T.A. W.T.A.	
	1130 - 1245	FIELD STRIPPING/ADDITIONAL STRIPPING & ASSY OF 12.7		SGT RIDDELL	W.T.A.	
	1400 - 1515	ORG OF A/T PL & RESPONSIBILITIES OF KEY PERSONNEL			L.R.	
	1520 - 1615	MOUNTING & DISMOUNTING		CPL SCHULTZ/CPL BEDFORD	W.T.A.	
WED 26 MARCH	0800 - 0900	PT	PRAC	SGT RIDDELL/CPL BEDFORD	L	
	0900 - 1000	STRIP & ASSY 106 B/B	PRAC	CPL SCHULTZ	W.T.A.	
	1030 - 1130	" "	"	"	"	
	1130 - 1215	FIRE ORDERS	LEC	RSM	L.R.	
	1215 - 1245	PRACTICE	PRAC	RSM	W.T.A.	
	1400 - 1445	M92D SIGHT UNIT	LEC	SGT RIDDELL	L.R.	
	1445 - 1530	REQS OF FIRE POSNS & HIDES	LEC		L.R.	
	1530 - 1615	PRINCIPLES OF SITING A/TK WPNS	LEC	RSM		

4. kép: Az SAS 106 mm-es hátrasiklás nélküli löveg kezelői kurzusának napirendje
 (forrás: Rob Riddell)

1 (RHODESIAN) SPECIAL AIR SERVICE
PROGRAMME FOR WEEK NO 1 & 2 (11 - 22 DEC 78)

COURSE: ANTI-CRAFT AND HEAVY WEAPONS

DATE	TIME	SUBJECT	METHOD	INSTRUCTOR	LOCATION	REMARKS
Mon 11 Dec	0600-0645	PT	Prac	Sgt Flannery	Local	
	0730-0745	Operating Address: F.C. 11	Lec	WO2 Masson	WTA	
	0745-0830	PKM: Characteristics Strip / Assem	Prac	Tpr Cottam	WTA	
	0830-0915	PKM: Load, Unload, Sighting and Make Safe	Prac	Tpr De Clercq	WTA	
	0915-1000	PKM: Immediate Action and Gas Stoppage Drills	Prac	Tpr Joubert	WTA	
	1030-1115	Goryunov: Characteristics/Types of Cartridges	Lec	L/Cpl Sandersen	Lec Room	
	1115-1300	Goryunov: Stripping, Assembling and Cleaning	Prac	L/Cpl Riddell	WTA	
	1400-1445	Goryunov: Purpose and Construction of Mounts	Prac	Tpr Murray	WTA	
	1445-1615	Goryunov: Mechanism	Lec/Prac	L/Cpl McGahaw	Lec Room	
	1615-1700	Films	Prac	Cpl Lemmer	Lec Room	
Tues 12 Dec	0600-0645	PT	Prac	Sgt Flannery	Local	
	0745-0830	Goryunov: (Prac) Stripping and Assembling	Prac	Tpr Bedford	WTA	
	0830-0915	Goryunov: Load, Unload, Sighting, Make Safe	Prac	Tpr Schultz	WTA	
	0915-1000	Goryunov: Immediate Action and Gas Stoppage Drill	Prac	Tpr Scorgie	WTA	
	1030-1115	Goryunov: Further Stoppages	Prac	Tpr Cottam	WTA	
	1115-1300	Goryunov: Aiming and Firing (Ground and Air Roles)	Lec/Prac	L/Cpl Riddell	WTA	
	1400-1445	Goryunov: (Prac) Stripping and Assembling	Prac	Tpr Joubert	WTA	
	1445-1615	12,7mm: Characteristics, Principle Data and the main Component Parts	Lec/Prac	Cpl Lemmer	WTA	
	1615-1700	Films	Prac	Cpl Lemmer	Lec Room	

5. kép: Az SAS nehézfegyver és légvédelmi fegyver kezelő kurzusának napirendje
(forrás: Rob Riddell)

DATE	TIME	SUBJECT	METHOD	INSTRUCTOR	LOCATION	REMARKS
Wed 13 Dec	0600-0645	PT	Prac	Sgt Plannery	Local	
	0745-1000	12,7mm: Stripping, Assembling and Cleaning	Prac	L/Cpl Sanderson	WTA	
	1030-1115	12,7mm: Load, Unload, Sighting and Make Safe	Prac	Tpr Murray	WTA	
	1115-1245	12,7mm: Immediate Action and Stoppage Drills	Prac	Tpr Bedford	WTA	
	1400-1445	12,7mm: Aiming and Firing (Gron 1 Role)	Prac	L/Cpl M. Gahan	WTA	
	1445-1530	12,7mm: Construction of the French and Camouflage of the Gun	Prac	Tpr De Cl. req	WTA	
	1530-1630	12,7mm: (Prac) Stripping, Assembling and Cleaning	Prac	L/Cpl Riddell	WTA	
Thur 14 Dec	0600-0645	PT	Prac	Sgt Plannery	Local	
	0745-1000	12,7mm: Aiming and Firing (A. raft Role)	Lec/Prac	L/Cpl Sanderson	WTA	
	1030-1115	20mm: Introduction and Characteristic Goryunov: (Prac) Load, Unload IA and Stoppage Drills	Lec	Tpr/Murray/Joubert	Sec Room	
	1115-1200	12,7mm: (Prac) Load, Unload Immediate action and Stoppage Drills	Prac	Cpl Jenner	WTA	
	1200-1245	14,5mm: Introduction and Characteristics	Prac	Tpr Schultze	WTA	
	1400-1445	20mm: Stripping, Assembling and Cleaning	Lec	Tpr Scorgie	WTA	
	1445-1630		Prac	WO2 Masson	Lec Room	
				RAF Rep	WTA	Collect RAF Rep at 1400

6. kép: Az SAS nehézfegyver és légvédelmi fegyver kezelő kurzusának napirendje
(forrás: Rob Riddell)

DATE	TIME	SUBJECT	METHOD	INSTRUCTOR	LOCATION	REMARKS
Fri 22 Dec	0700-0900 0900-1300 1400-1600 1600-1630	Load Weapons and Equipment Return to Salisbury Clean Weapons and Return Stores End of Course Discussion	Prac Prac Prac Prac	WO2 Masson All All Lec	Tengue Tengue Local Lec Room	

(Masson J.I.) WO2,
Senior Instructor.

7. kép: Az SAS nehézfegyver és légvédelmi fegyver kezelő kurzusának napirendje az SAS Kiképzőcsapat vezetőjének, John Massonnak az aláírásával (forrás: Rob Riddell)

8. kép: Én, Brandon Forshaw és a korábbi Selous Scout, Mark Forshaw a személyes interjú alkalmával 2024. 12. 15-én (forrás: Mark Forshaw)